Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 140 (8360) | 1957 оной июниин 15, суббото | Сэн 20 мүнгэн

Жаргалта залуушуулай жабхаланта һайхан найр

Башкирай АССР-эй Верховно Соведтэ, Башкирай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, КПСС-эй Башкирай обкомдо

Башкирай һайн дураараа Ородой гүрэнтэй нэгэдэһэнһээнь хойшо үнгэрһэн 400 жэлэй ойн—башкир арадай үндэһэ яһатанай ехэ һайндэрэй болоһонтойнь дашарамдуулан, Башкирай Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын хүдэлмэришэн, таряашаниие болон интеллигенциие, мүн бүхы ажалшадыень СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, ССР Союзай Министрнүүдэй Совет, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет халуунаар амаршална.

400 жэлэй урда тээ башкир арад хуби заяагаа хэтэ мүнхэдөө ород арадтай холбоһон юм. Росситай һайн дураараа нэгэдэхэ гэжэ һунган шиидхээд, башкир арадай гараһан зам эгээл зүб байба гэжэ 400 жэлэй түүхын дүй дүршэл этигэмэ һайнаар харуулаа. Башкирай Ородой гүрэнтэй ниилэһэн ушар башкир арадай экономикые, соёл болбосоролые хүгжөөхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ удхашанартай байгаа.

Башкирай Росситай нэгэдэхэдэ, башкир ород арад хоёр бэе бэеэ һайн таниха болоо. Тиигээд хэн хэнэйншье дайсан болохо гадаадын добтологшодтой, мүн хаанта засагтай тэмсэхэдээ энэ хоёр арад ахадүүгэй ёһоной хани барисаатай болоһон байна. Ородой газар дайдада гадаадын добтологшодой нэбтэрэн орохо бүринь өөрынгөө аха—ород арадтай хамта башкир арадшье дайсадтай тэмсэхээр бододог байһан юм. 17-дохи зуун жэлэй эхиндэ Минин, Пожарскиин отрядуудта, 1812 оной Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда, Англи, Франциин добтологшодто эсэргүү болоһон 1853—1856 онуудай дайнда башкир арадай эрэлхэг эрхим хүбүүд тулалдаһан байгаа.

Барлаг богоолшолгын байдалда эсэргүүсэн, Емельян Пугачевой хүтэлбэри доро үүсхэгдэһэн ородой таряашадай дайнда Башкирай ажалшад эдэбхитэйгээр хабаадалсаа һэн. Башкир арадтай хамта манай ороной бүхы ажалшад Пугачевой үнэн сэхэ туһалагша, башкир арадай эрэлхэг хүбүүн Салават Юлаевай гаргаһан баатаршалгаар омогорходог.

Хаанта засагай колонизаторска политикада эсэргүүсэн, ородой помещик, капиталистнуудта болон нютагай татар, башкир баяшуулда эсэргүүсэн олон зуун жэлэй туршада тэмсэхэдэнь, башкир арадые ород арад, мүн Россиин бүхы ажалшад халуунаар дэмжэдэг һэн.

Агуу ехэ Октябрьска социалистическэ революци хаанта Россиин бүхы арадуудай, тэрэ тоодо башкир арадай социальнашье, национальнашье талаар дарлуулан мүлжэгдэжэ байһыень сүлөөлөөд, үндэһэ яһатанаа эрхэ сүлөөтэй байдалда хүгжөөн һалбаруулха зам бүхы арадуудай үмэнэ нээжэ үгэһэн байна.

Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын ленинскэ национальна политикые эрид шууд бэелүүлһэнэй ашаар манай ороной бүхы арадуудай экономико болон соёл болбосоролынь үзэгдөөгүй ехээр хүгжэн һалбаржа, тэдэ арадууд коммунизм байгуулагшадай эбтэй этэй ахадүү бүлэдэ жагсажа ороһон байна.

Мүн Башкиридашье агуу ехэ хубилалтанууд болоо.

Советскэ засагай үедэ Башкирай республикын ажалшад Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро, агуу ехэ ород арадай ахадүүгэй туһаламжа үзүүлһэнэй ашаар түрүү промышленность, оньһожоруулагдаһан ехэ хүдөө ажахы байгуулаа. Республика дотор мянга гаран томо промышленна предприяти хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэр 1913 онойхидо орходоо зуу дахин ехэ продукци бүтээн гаргана. Орон дотор абтадаг нефтиин, кальцинированнэ содын, багсаглагдаһан нүүрһэнэй нилээд ехэ хубииень, мүн ехэ газ, металл отолдог станогууд болон элдэб шухала промышленна бусад продукци Башкирида бүтээн гаргагдана. Электроэнерги Башкирида ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг болоо.

Өөрынгөө яһатанай болбосорол гэгээрэлые хүгжөөхэ хэрэгтэ башкир арад айхабтар ехэ амжалта туйлаа. Урдань башкир арад өөһэдынгөө үзэг бэшэггүй байһан юм. Мүнөө башкир арадай дундаһаа олон багшанар, врачууд, инженернүүд, агрономууд, наука, литература болон искусствын ажал-ябуулагшад хүмүүжэн ургаа. Республика дотор 5 мянга шахуу эхин, дунда һургуули, 7 дээдэ һургуули, СССР-эй Наукануудай академиин һалбари мүнөө хүдэлнэ. Өөһэдынгөө баледээр, театральна искусстваараа, улам бүри урган бэежэжэ байгаа уранһайханайнгаа литератураар башкир арад омогорхохо ёһоороо омогорхоно.

СССР-эй арадуудай ахадүү бүлэдэ башкир арад бүрин тэгшэ эрхэтэй гэшүүниинь болонхой. Башкирай Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын һалбаран хүгжэһэн ушар, тэрэнэй ажахыдаа болон соёл болбосоролой талаар амжалта туйлаһан ябадал социалистическэ байгуулалтын зохёон байгуулхы агуу ехэ хүсэтэй байһыень, СССР-эй бүхы арадуудай таһаршагүй хани барисаатай, ахадүүгэй ёһоор харилсан хүдэлдэг байһыень эли тодоор гэршэлэн харуулна.

Советскэ Башкирай хүдэлмэришэд, колхозникууд, интеллигентнүүд үндэһэн яһатанайнгаа һайндэрые тэмдэглэхэдээ, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съездын табиһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ улам ехэ үүсхэл хэшээл гаргажа, оюун бэлигтэйгээр саашадаа ажаллаад, коммунизм байгуулха хэрэгтэ ехэ хубита оруулха бээз гэжэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет бата найдана.

Промышленность, хүдөө ажахыгаа саашадаа эрид ехээр хүгжөөхын түлөө бүгэдэарадай тэмсэлдэ, эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 100 центнер мяха, 400 центнер һү абахын түлөө тэмсэлдээ шэнэ амжалтануудые туйлахыень алдарта башкир арадта хүсэнэбди!

Башкирай Автономно Советскэ Социалистическэ Республика мандажа, һалбаран хүгжэхэ болтогой!

Манай ороной бүхы яһатанай бэеэ даанхай, эрхэ сүлөөтэй, һалбаран хүгжэжэ зол жаргалтайгаар ажаһууха эрхэ нүхэсэл бологшо манай ороной бүхы арадуудай таһаршагүй хани барисаан мандаха болтогой!

Манай агуу ехэ Эхэ орон—бүхы дэлхэй дээрэ энхэ тайбан байдал тогтоохо тэмсэлэй хүсэн түгэс тулгуури бологшо Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз мандаха болтогой!

Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро урагшаа, коммунизм илахын түлөө дабшая.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум | **ССР Союзай Министрнүүдэй Совет** | **КПСС-эй Центральна Комитет.**

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Башкирай Автономно Советскэ Социалистическэ Республикые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

Башкирай Россида һайн дураараа нэгэдэһэнһээ хойшо 400 жэлэй ойе тэмдэглэн, мүн промышленность, хүдөө ажахы болон соёл болбосоролоо хүгжөөхэ хэрэгтээ башкир арадай ехэ амжалта туйлаһанайнь түлөө **Башкирай Автономно Советскэ Социалистическэ Республикые Ленинэй орденоор** шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1957 оной июниин 13.

Залуу үетэн, мэндэ амар!

(Фестивальда хабаадагшадта)

Арюун һайхан дуунуудаа
Аймаг аймагһаа асарһан
Захагүй үргэн жаргалтай,
Залуу үетэн мэндэ амар!

Гараа шангаар барилсаад,
Гаһар хүсөө дабхарлаад,
Улаан тугаа гэрэлтүүлэн
Улам урагшаа дабшагты!

Алдар солото хэрэгээрээ
Арад зоноо баясаагты,
Эршэ түгэс хүсөөрөө
Эхэ ороноо баяжаагты.

Ш. Нимбуев.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Фестивальда хабаадагшад «БМАССР-эй XXV жэлэй ойн» нэрэмжэтэ стадион тээшэ ошожо ябана.

Түрэл парти, Эхэ орон тухайгаа залуушуул дуулана

Энэ үдэрые манай республикын залуушуул үнинһөө хойшо хүлеэһэн байгаа. Хото городуудааршье, хүдөө нютагуудааршье, хүбүүд, басагад бултадаа өөһэдынгөө һайндэртэ хэдэн һарын урда тээ бэлдэжэ эхилээ һэн. Залуушуулай фестивальда бэлдэхэдээ тэдэнэр оюун бэлиг, уран мэргэжэлээ харуулхаһаа гадна, ажал хүдэлмэридөө, һуралсалдаа эрхим амжалта туйлахын түлөө оролдоһон байна.

...Ленинэй орденто Бурят-Монголой оперо ба баледэй театрын байшан соо июниин 14-эй үглөөнэй 10 часта хоорто дуулагшадай һорёон эхилбэ. Энэ хүрюусалгата мүрысөөндэ республикымнай бүхы аймагуудай түлөөлэгшэд хабаадалсаа. Дуушадай коллектив бүхэн уранһайхан, онсо шэнжэтэй хоровой номернуудые харуулха гэжэ түхеэрһэн байна.

Коммунистическэ парти, Советскэ гүрэниие анха түрүүн байгуулагша агуу ехэ вождь Владимир Ильич Ленин тухай һүр жабхаланта дууе Бичурын, Тарбагатайн аймагуудай олон хүбүүд, басагадай хабаадалгатай хоровой коллективүүд дуулаа. Зал соо суглараһан зон энэ дууе тон халуунаар угтаа. Закаменай, Хэжэнгын, Яруунын, Зэдын, Курумканай, Түнхэнэй, Сэлэнгын ба бусад аймагуудай дуушад алдарта Коммунистическэ парти, хүсэн түгэс Совет гүрэн тухайгаа ирагуу һайхан дуунуудые дуулаа.

Закаменай, Хэжэнгын, Тарбагатайн, Түнхэнэй аймагуудай, Улан-Удын багшанарай болон медицинскэ училищинүүдэй коллективүүд мүрысөөндэ илангаяа олоороо хабаадажа, һонирхолтой арадай дуунуудые дуулаа. Тарбагатайнхид «Ажал тухай дуу», хэжэнгынхид «Хэжэнгын гол», ахынхид «Байгал тухай» дуунуудые ирагуу гоёор гүйсэдхөө. Аяар холын Баунтын аймагһаа ерэһэн эвенк залуушуулнай түрэлхи хэлэн дээрээ хэдэн дуунуудые дуулажа, хүн зониие ехээр һонирхуулаа.

Д. Дугаров.

ЗАЛУУ НАҺАН ЖАРГАЛТАЙ ДАА

Республикынгаа залуушуулай фестивальда хабаадалсажа байһандаа хэлэшэгүй ехэ баяртайб. Би Закаменай аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхоздо модошо дарханаар ажалланаб. Бидэ малай, тугалай байрануудые, ажалшадай байха һаруул һайхан гэрнүүдые баринабди.

Колхозойнгоо нийтын ажахын улам бэхижэн хүгжэхэ хэрэгтэ бидэ, залуушуул хүсэ шадалаа гамнахагүй байнабди.

Мүн, залуу нүхэдтэйгөө хүхюэ, зугаалха, залуу наһанайнгаа эршэ хүсэ туршаха дуран хүрэдэг гээшэ. Колхоздо, аймагтаа болоһон фестивальда хүгжэмшэдэй зэргэдэ хабаадалсааб. Мүн хоорто, хатар нааданда ябалсааб.

Тиигээд республикынгаа центр Улан-Удэдэ ерэжэ, залуушуулай һайндэртэ хабаадалсаха золтой байбаб.

Гасаран Дулмаев.

ФЕСТИВАЛЬДА ХАБААДАХА ЗОЛТОЙ БАЙБАБ

Би Бичурын аймагай «Защита Мира» колхоздо кукуруза ургуулагшадай звенодо ажалланаб.

Даажа абаһан хүдэлмэридөө үнэн сэхээр, оролдосотой һайнаар хандахые хүсэдэгби. Үдэрэйнгөө нормые хододоо үлүүлэн дүүргэнхэйб.

Манай звеногойхид кукурузаяа хаһа саг соонь, һайн хүрьһэтэй газартаа квадратно-гнездовой аргаар, заримынь гараар таряабди.

Мүн гансал һайнаар ажаллаад ябахаһаа гадна, сүлөөтэй сагтаа сэнгэн зугаалха, дуулаха, хатарха дуран хүрэдэг. Һайнаар ..рхадаа бүри эршэмтэйгээр ажаллаха шэнэ хүсэл зориг түрэдэг.

Колхоздоо уранһайханай самодеятельностида ябаад, удаань аймагайнгаа залуушуулай һайндэртэ хабаадалсааб.. Мүнөө республикынгаа фестивальда ерэжэ, түрэл нютагайнгаа ажабайдалда зорюулһан частушкануудые дуулахаб, хоорто хабаадахаб.

Залуу наһанайнгаа эршэ хүсэ улам шангадхан, шэнэ амжалта туйлахын түлөө эсэшэ сусашагүй ажаллахаб.

Мария Пантелеева,

ТҮРҮҮШЫНХЕЭ УЛАН-УДЭ ЕРЭБЭБ

Би эгээл түрүүшынхеэ аяар холын Баунтын аймагһаа манай республикын столица Улан-Удэ залуушуулай һайндэртэ ерэбэб. Агнууриин ажал эрхилдэг «Путь коммунизма» гэжэ түрэл колхознай аймагай центр Багдаринһаа оро унаад ябахада, хоёр хоногой газарта юм.

Фестивальдаа бидэ бүри намарһаа хойшо бэлдээбди. Залуушуулай энэ һайндэрые ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэжэ бишье оролдооб. Түрүүшын жэл агнаһан байгаашье һаа, би намар, үбэлдөө 2400 гаран хэрмэ алажа, гүрэндөө тушаагааб, Хабар, зунай сагта колхозойнгоо оро адуулдаг, тугалнуудынь харууһалдаг ажалтайб.

Би жэл бүхэндэ уранһайханай самодеятельностьдэ хабаадалсажа, түрэл эвенк арадайнгаа ирагуу гоё дуунуудые дуулалсадагби. Мүнөө республикынгаа залуушуултай уулзажа, тэдэнэй уранһайханай шадабари мэргэжэлыень хараха байһандаа ехэ баяртайб. Гоё һайхан фестивалиин эхилһэн үдэр городой парк соо бидэнэр өөһэдынгөө бэлдэһэн уранһайханай номернуудые харуулбабди.

Анна Заунеева.

Фестиваль нээгдэбэ

Һайндэрэйхеэр шэмэгдэнхэй республикымнай түб хотын гудамжануудаар үсэгэлдэр үдэшын 6 час үнгэржэ байхада хүн зон угаа олоороо сугларшоод байба. Уляангир модоной үдхэн намаа набшын дундуур улаан ягаан тугууд намилзана.

Ленинэй, Свердловой, Сталинай, Доржи Банзаровой, Смолиной, Калининай, Куйбышевэй үйлсэнүүдтэ суглараад байһан физкультурна колоннонууд һүртэ Улаан тугуудаа ба бусад гоёлтонуудые баринхай Ленинэй үйлсөөр ябажа, «Прогресс» кино-театрын хажуугаар гараад, БМАССР-эй 25 жэлэй нэрэмжэтэ» стадион тээшэ ошоно.

Үдэшын 8 часта үргэн ехэ стадион дээрэ республикымнай аймаг, район, хото город бүхэнһөө ерэһэн олон мянган залуушуул парадта жагсанхай байба.

Парадые командалагша, мүн комсомолой райкомуудай, горкомуудай секретарьнууд фестивалиин республиканска оргкомитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Бутухановта парадай бэлэн болоһон тухай рапортална. «Демократическа залуушуулай гимнын» аялгын зэдэлжэ байхада, аймагуудай, городуудай түлөөлэгшэнэр фестивалиин туг хиидхүүлбэ. Тэндэ сугларһан олон мянган залуушуул энэ дууе гоё һайханаар дуулаба. Эбтэ амгалан байдалай һүлдэ тэмдэг бологшо сагаан боро гулабхаанууд сэлмэг номин огторгой өөдэ дүлии дэбин дэгдэнэ. Гимн дуулажа дүүргэһэнэй һүүлээр солбон шанга спортсмен хүбүүн, һомон дэгэлтэй басаган хоёр фестивалиин гал нособо. Иигээд лэ республикымнай залуушуулай һайхан наадан эхилбэ.

Энэ стадион дээрэ гимназистнуудай элдэб һони юумэ харуулжа байхада, городой бусад олон паркнууд соо, талмайнуудта аймагуудһаа, городуудһаа ерэһэн уранһайханай коллективүүд гоё һайхан концерт, сэдьхэл хүдэлгэмөөр дуу, уян нугархай хатар танца харуулба.

Городой парканууд соо, талмайнуудаар үсэгэлдэр олон мянган залуушуул һүни орой болотор сэнгэн зугаалба.

Фестивалиин түрүүшын үдэр хоорой конкурс эхилээ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Закаменай аймагай хоор дуулажа байна. А. Мантаевай фото.

Манай хани Финляндида Н. А. Булганин Н. С. Хрущев хоёрой айлшалаад бусаһан тухай

ХЕЛЬСИНКИ, июниин 13. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Н. С. Хрущев июниин 13-да пресс-конференци хээ. Тэрээндэнь Финляндиин, советскэ болон гадаадын газетэ, агентствонуудай 300 шахуу түлөөлэгшэд хабаадаа. Н. А. Булганинай хэлэһэн мэдүүлгэ пресс-конференци дээрэ уншагдаа.

7 үдэрэй туршада Финляндида байхадаа бидэнэр танай ороной хүтэлбэрилэгшэдтэй гүрэн түрын хэрэгээршье, мүн юрэшье хэды дахин уулзаабди. Тиихэдээ хэн хэндэмнай һонирхолтой олон асуудалнуудаар республикын президент У. Кекконентэй, тэрэшэлэн премьер-министр В. Сукселайнентай, гадаадын хэрэгүүдэй министр И. Виролайнентай болон Финляндиин гүрэнэй бусад ажал-ябуулагшадтай, ороной экономико, соёл болбосорол эрхилэгшэдэй түлөөлэгшэдтэй уулзаабди.

Эндэһээ ошоходоо, фин арадай айлшадаа ехээр хүндэлдэг байһан тухайнь, манине тон һайнаар угтаһан тухайнь бидэнэр хододоо һанажа ябахабди гэжэ Н. А. Булганин тэмдэглээ. Хельсинкидэ болоһон уулзалга, хөөрэлдөөнүүдэй үедэ СССР Финлянди хоёрой хоорондо экономико, соёл болбосоролой талаар бүри нягта холбоо харилсаатай болохо тушаа асуудалнууд амжалтатайгаар шиидхэгдээ гэжэ Н. А. Булганин мэдүүлгынгээ түгэсхэлдэ тэмдэглэнэ.

Һүүлээрнь пресс-конференци дээрэ Н. С. Хрущев үгэ хэлээ. Н. С. Хрущев мүнөө үеын уласхоорондын хэдэн шухала асуудалнууд дээрэ тогтожо хэлэһэн байна.

* * *

Июниин 13-да баяр ёһололой оршон байдалда Финляндиин правительство Советскэ Союзда 293-дахи номерой паровоз бэлэглээ. 1917 оной август һарада саг зуурын правительствын тагнуулшадһаа хоргодон, Владимир Ильич Ленин кочегарай хубсаһа үмдөөд, энэ паровозоор Финлянди ороһон, 1917 оной октябрь һарада Финляндиһаа Петроград бусаһан байгаа.

Премьер-министр В. И. Сукселайнен Финляндиин правительствын зүгһөө тус паровозые дамжуулан үгөө. Н. А. Булганин Н. С. Хрущев хоёр Советскэ правительствын зүгһөө хүндэтэй дээрэ тоолон энэ бэлэгыень абаа. В. И. Сукселайнен Н. С. Хрущев хоёр үгэнүүдые хэлээ.

* * *

Н. С. Хрущев Н. А. Булганин хоёр июниин 13-да Эхэ оронoo бусаа. Мүн тэдэнтэй хамта ябалсаһан хүнүүд Финляндиһаа мордолсоо.

Хельсинкиин ехэ вокзал дээрэ Финляндиин дээдэ ахамад тушаалтад советскэ айлшадые үдэшэн мордохуулаа.

Н. А. Булганин вокзал дээрэ үгэ хэлээ.

КПСС-эй обкомдо, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Һү ехээр һаахын түлөө мүрысөөнэй 1957 оной май һарын дүнгүүдээр дамжуулгын Улаан туг барюулха тухай

Партиин обком, БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет һү ехээр һаахын түлөө мүрысөөнэй 1957 оной май һарын дүнгүүдые һая хаража үзэбэ. Тиигээд Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, КПСС-эй обкомой дамжуулгын Улаан тугые доро дурсагдагша аймагууд, МТС-үүд болон колхозуудта барюулха гэжэ тогтоогоо:

НЭГЭДЭХИ ЗОНООР:

Прибайкальска аймагта (КПСС-эй айкомой секретарь нүхэр Перевалов, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Хорун). Энэ аймаг май һарада үнеэн бүриһөө 154 килограмм, үнгэрэгшэ 8 һарын туршада 921 килограмм һү һааба. Ажахын жэлэй 8 һарын туршада һү һааха түсэбөө 52,1 процент дүүргээ. Мүн гүрэндэ һү тушааха, худалдаха түсэбөө 204 процент дүүргээ.

Һү һаалгые ехэдхэхэ талаар һайн амжалта түйлаһан Кяхтын, Тарбагатайн ба Бичурын аймагуудай хүдэлмэри тэмдэглэгдээ.

Кяхтын аймагай **Погранична МТС**-тэ (директорынь С. О. Еланов, партиин айкомой МТС-эй зонодохи секретарь нүхэр Копылов, главна зоотехнигынь С. С. Артамонов). Энэ МТС-эй харьяата колхозуудта май һарада үнеэн бүриһөө 167 килограмм, ажахын жэлэй үнгэрэгшэ 8 һарын туршада үнеэн бүриһөө 848 килограмм һүн һаагдаба. Гүрэндэ һү тушааха ба худалдаха түсэбөө 112 процент дүүргээ. Тиигэжэ нёдондоной октябрь һараһаа 1957 оной июниин 1 болотор һү абаха түсэбөө 68 процент дүүргэбэ. Һү һаалгые дээшэлүүлгээр үрэ дүн багатай байһан Тарбагатайн аймагай Ехэ-Куналейн МТС-һээ туг бусаан абтаа.

Үнеэн бүриһөө ехэ һү һааһан Итанцын, Ехэ-Кударын ба Ехэ-Куналейн МТС-үүдэй һайн хүдэлмэри мүн лэ тэмдэглэгдээ.

Кударын аймагай **«Путь Октября»** колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр Кривогорницын, парторганизациинь секретарь нүхэр Кривогорницын, зоотехнигынь нүхэр Алексеева). Энэ колхоз үнгэрэгшэ 8 һарын туршада һаамхай үнеэн бүриһөө 1044 килограмм, тэрэ тоодо май һарада 241 килограмм һү һааба. Гүрэндэ һү тушааха ба худалдаха түсэбөө 187,3 процент дүүргэбэ.

Һү ехээр һааха талаар һайн үрэ дүнтэй байһан Тарбагатайн аймагай Калининай нэрэмжэтэ, Иволгын аймагай «8-ое Марта», Кяхтын аймагай Калининай нэрэмжэтэ, Мухаршэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай хүдэлмэри тэмдэглэгдээ.

ХОЁРДОХИ ЗОНООР:

Зэдын аймагта (КПСС-эй айкомой секретарь нүхэр Барьядаев, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Борисов) түрүүн абаһан тугынь үлөөгдэбэ. Энэ аймаг ажахын жэлэй үнгэрэгшэ 8 һарын туршада үнеэн бүриһөө 750 килограмм, тэрэ тоодо май һарада 130 килограмм һү һааба. Гүрэндэ һү тушааха ба худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые 104 процент дүүргэбэ. Мүн 8 һарын туршада һү һааха түсэбөө 57 процент дүүргээ.

Заиграйн аймагай **Ново-Брянска МТС-тэ** (директорынь нүхэр Головков, партиин айкомой МТС-эй зонодохи секретарь нүхэр Филиппов, главна зоотехнигынь нүхэр Воронин). Энэ МТС-эй харьяата колхозууд үнгэрэгшэ 8 һарын туршада үнеэн бүриһөө 691 килограмм, тэрэ тоодо май һарада 140 килограмм һү һааба. Гүрэндэ һү тушааха ба худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые 132,4 процент дүүргээ. Мүн ажахын жэлэй 8 һарын туршада һү һааха түсэбөө 51 процент дүүргэбэ. Һү һаалгаар энэ МТС-һээ үрэ дүн багатай байһан Зэдын аймагай Үшөөтэйн МТС-һээ туг бусаажа абтаба.

Үнеэн бүриһөө ехэ һү һааһан Зэдын аймагай Цагаан-Усанай ба Үшөөтэйн МТС-үүдэй һайн хүдэлмэри тэмдэглэгдээ.

Түнхэнэй аймагай **Хрущевой нэрэмжэтэ колхоздо** (түрүүлэгшэнь нүхэр Шафиров, парторганизациинь секретарь нүхэр Ащепков). Энэ колхоз ажахын жэлэй үнгэрэгшэ 8 һарын туршада үнеэн бүриһөө 866 килограмм, тэрэ тоодо май һарада 149 килограмм һү һааба. Гүрэндэ һү тушааха, худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые 114 процент дүүргэбэ. Мүн 8 һарын туршада һү һааха түсэбөө 63 процент дүүргээ. Һү һаалгаар энэ колхозһоо үрэ дүн багатай байһан Заиграйн аймагай «Красный опытник» колхозһоо туг бусаан абтаа.

Һү һаалгые дээшэлүүлхэ талаар һайн үрэ дүн түйлаһан Заиграйн аймагай «Красный опытник», Курумканай аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозуудай хүдэлмэри тэмдэглэгдээ.

СОВХОЗУУДААР:

Кяхтын совхоздо (директорынь нүхэр Ильков, парторганизациинь секретарь нүхэр Афанасьев, главна зоотехнигынь нүхэр Игнатьев). Энэ совхоз үнгэрэгшэ таба һарын туршада үнеэн бүриһөө 700 килограмм, тэрэ тоодо май һарада 196 килограмм һү һаажа, байгша оной январиин 1-һээ июниин 1 болотор һү һааха түсэбөө 55 процент дүүргэѐ.

Һү һааха талаар һайн үрэ дүн түйлаһан Бичурын болон «Эрдэм» совхозуудай хүдэлмэри тэмдэглэгдээ.

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

Эдэ асуудалнуудай аляаниинешье мартажа болохогүй

Мүнөө үедэ, һү, мяха, тоһоной талаар Америкын Холбоото Штадуудые хүсэхэ, хонидойнгоо тоо толгойе хоёр дахин олошоруулха, нооһо абалгые хоёр дахин ехэ болгохо гэһэн тон харюусалгатай зорилгын табигдаад байхада, бүхы совет орондол адли, манай республика доторшье ажалай ба политическэ угаа ехэ эдэбхи үүсхэл дэлгэржэ байна.

Мал ажалһаа ашаг шэмэ бүри ехээр абадаг болохын түлөө олон түмэнэй тэмсэлые партийна, профсоюзна, комсомольско организацинууд толгойлон ударидаха ёһотой байһаниинь мэдээжэ. Мүн манай хэблэл—республиканска, аймагуудай, колхозуудай, совхозууд ба МТС-үүдэй олон тиражтай газетэнүүд ямар зорилготойб гэхэдэ, малшадай энэ шэн габьяата тэмсэлые үргэнөөр харуулха ёһотой. Тиихэдээ манай газетэнүүд хадаа газетнэ бүхы жанрнуудые шадамараар хэрэглэһэнэй ашаар мяха, һү, нооһо ехээр абахын түлөө үнэн шударгыгаар тэмсэжэ байгшадые магтаха, энэ ажалда һаад ушаруулжа байһан хүнүүдые ба шалтагаануудые хурсаар шүүмжэлхэ, элирхэйлхэ, хэрэглэгдээгүй резервнүүд болон арга боломжонуудые уудалан, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ заажа үгэхэ, хүдөө ажалай элдэб һалбаринуудта хамаатай эрдэм ухаанай болон түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые олон зоной дунда тунхаглан дэлгэрүүлхэ уялгатай.

Хори, Сэлэнгэ, Кяхта, Зэдэ. Эдэмнай үргэн бурят ороной элдин уужам тала дайдань ха юм. Эдэмнай адуу малаар тон олон аймагууд лэ. Тэдэнэй хүжэ үргэлжэ бэлшээри дээрэ хэдэн зуун мянган хонин, үхэр бэлшэжэ ябадаг.

Республикын гол мал ажалтай эдэ томо аймагуудай газетэнүүд адуу малһаа ашаг шэмэ бүри ехээр абахын түлөө тэмсэлдэ олониитын һанаа бодолые, үүсхэл эдэбхиие хэр элсүүлнэ гээшэб гэжэ хараад үзэбэл, энэ талаар хэдэ хэдэн ажаглалта хэмээр байна гээшэ.

Һү, мяха, нооһон тухай эдэ газетэнүүдые тон багаар, дан муугаар бэшэнэ гэжэ зэмэлхын аргагүй. Теэд лэ нэгэ гол дутагдалынь юун бэ гэхэдэ, бусад газетэнүүдтэ орходоо һураггүй ехэ арга боломжотой байһан тус газетэнүүд эдэ гурбан гол асуудалай (һү, мяха, тоһо) али нэгыень һайнаар харуулдагшье һаа, бэшыень мартажархидаг зантай байна. Жэшээнь, **«Улаан Сэлэнгэ»** (КПСС-эй Сэлэнгын айком ба аймгүйсэдкомой орган) газетэ мяха, нооһон тухай яһала дэлгэрэнгыгээр, һайнааршье бэшэдэг һаа, һүн тухай тон багаар һаядаал бэшэнэ. Харин хүршэ Кяхтын аймагай **«Знамя Ленина»** гэжэ газетэ һүн тухай номер бүхэндэ шахуу бэшэдэгшье һаа, мяха, нооһон тухай тон багаар бэшэнэ. Зэдын аймагай **«Зэдын колхозник»** гэжэ газетэ хонин тухай ходо бэшэдэг аад, һү, мяхан тухай дуугай һуужа байдаг. Зүгөөр, Хориин аймагай «Улаан Туяа» гэжэ газетэ нооһо, мяха, һүн—алин тухайншье аали аалиханаар, халирхайгаар бэшэхэ, мэдээн гэхэ мэтые толилхо зэргээр хизаарладаг. Тус аймагуудай газетэнүүдэй май—июнь һаранuудай номернуудые иража, энэ хэлэһэнээ баталан харуулха хүсэлтэй байнабди.

Түбхын түрүүн «Улаан-Сэлэнгые» абажа үзээ. Энэ газетэ хонин ажалые үнэхөөрөө һайнаар харуулна гэхэдэ болохо. «Улаан-Сэлэнгэ», һүүлэй үедэ Ленинэй, Молотовой, Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудай хонин ажалаа хүгжөөхэ талаар абаһан социалистическэ шэнэ уялгануудые толилһон байна. Мүн хэдэ хэдэн хүнүүдэй энэ асуудалаар бэшэһэн бэшэгүүдыень толилоо. Гэхэтэй хамта, үнеэдээр, илангаяа һайн үүлтэрэй, һүтэй үнеэдээр олон байһан энэ аймагта һү ехээр абадаг болохо тухайда аймагай газетэдэ багаар бэшэгдэнэ. Июниин 7-ной номерто һү һаалга тухай мэдээн тайлбаритайгаар толилогдоһон байна. Тиигээдшье Сэлэнгын аймагта һү һаалгые мүнөөнэйхиһөө һураггүй ехэ болгохо арга боломжонууд хүсэд хэрэглэгдэнэгүй. Энээн тухай, мүн һү ехээр һаалгада һаад хэжэ байһан шалтагаанууд тухай «Улаан Сэлэнгэдэ» харуулагданагүй. Улаан нюур сахингүй шүүмжэлһэн статьянууд тон хомор толилогдоно.

«Знамя Ленина» газетэ (Кяхта) һү ехээр һаахын түлөө тэмсэлые яһала һайнаар харуулан, һүнэй түлөө тэмсэлдэ өөрөөшье эдэбхитэйгээр хабаадана гэхэдэ болохо. Энэ газетын июниин 7-ной гансашье номерые абажа шэнжэлбэл, һүнэй түлөө тус газетын һайнаар тэмсэжэ байһаниинь элеэр харагдана.

Түрүү бэшэгэй орондо Маленковой нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Татьяна Гайфуллинагай нээмэл бэшэг толилогдонхой. Тэрэ бэшэгынь **«Хүндэтэ нүхэд — һаалишад! Зунай һара бүхэндэ үнеэн бүриһөө 250 килограмм һү һаахын түлөө социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлэе!»** гэһэн гаршагтай. Бэшэгэй тэг дунда һаалишан Татьянын портрет табяатай.

Дурсагдагша бэшэг дотороо нүхэр Гайфуллина һү, мяха, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е хүсэхэ зорилгын табигдаад байхада, **«...Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд дээшэлүүлэгдэһэн шэнэ уялгануудые абажа байна.»—Бишье баһал урдынгаа уялгые шэнээр хаража үзэхэдөө, зунай үедэ (июнь—октябрь һаранuудта) үнеэн бүриһөө 1000 литрһээ доошо бэшэ һү һаахаб»** гэжэ мэдүүлнэ.

Саашань тус номерто **«Үнеэн бүриһөө 250 килограммһаа доошо бэшэ һү июнь соо һаае! Нүхэд һаалишад, мал адуулагшад! Мяха, һү, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ гэжэ Коммунистическэ партиингаа табиһан зорилгые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө нииитэ зоной социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлэе!»** гэһэн тусхай (тематическа) хуудаһан үгтэнхэй.

Тус хуудаһан дээрэ һү ехээр һааһанай түлөө дамжуулгын Улаан тугые олгохо тухай КПСС-эй айкомой, аймгүйсэдкомой тогтоол, июниин 1-нэй байдалаар ямар колхозой, ямар фермэнүүдэй һү хэды шэнээн һаажа байһан тухай мэдээнүүд, аймаг соогоо түрүү һаалишан Цырендулма Гармаева тухай бэшэг дүрэтэйгөөрнь, тоо ба баримтанууд, түрүү һаалишадай список, тэдэнэй һааһан һүнэй тоо, тэдэнэй заримынь дурсэнүүд болон ондоо олон материалнууд үгтэбэ.

«Знамя Ленина» газетэ юрэнхыдөө һүн тухай дэлгэрэнгыгээр харуулна. Гэбэшье, мяханай тухай, хонин ажал тухай багаар бэшэнэ.

Тиигэжэ байтар, «Зэдын колхозник» газетэ гансал хонин ажал тухай бэшэнэ, харин бэшэ асуудалнуудые мартан татана.

Ингээд байхада, шэнжэлэлэй эхиндэ хэлэгдэһэн һанамжа баталагдана: **хэрбээ али нэгэн асуудалые һайншье харуулаа һаа, зарим аймагай газетэнүүд ондоо шухала асуудалнууд тухай мартана гэхэ гү, али үгышье һаа, тон халирхайгаар тэдэниие харуулна.**

«Улаан Туяа» газетые абажа үзэе. Энэ газетэ һонинооршье, зохидооршье гаргагдадаг (бурят хэлэн дээрэ материалнуудые гаргадаггүйнь гансал гэмшэлтэй). Хүдөө ажахын али нэгэн һалбариие мартана гэжэ «Улаан-Туяа» газетын редакциие гэмнэжэ болохогүй.

Мартанагүй! Тииһэн мүртөө һүншье, мяханшье, нооһоншье тухай бэшэхэдээ халирхайгаар, дээгүүр шударгаад гарана гэжэ һанагдамаар. Бишыхан информаци, тоо мэдээнүүд гэхэ мэтын зүйлөөр хизаарлана. Хурьгад, хонид, гахай юундэ Хоридо олоороо гарзалнаб, энээнэй түлөө хэн зэмэтэйб? гэжэ балшыса элишэлһэн, гэмтэдые шүүмжэлэлэй халуун галаар хайраһан, хэблэлэй хурса гуурһаар хадхаһан—тиимэ статьянууд байхагүй.

Мүнөө аймагай газетэнүүдэй гол зорилго юуб гэхэдэ, һү, мяха, тоһоной талаар США-е хүсэхэ гэһэн, мүн хонидой тоо ба нооһо хайшалалгые хоёр дахин дээшэлүүлхэ гэһэн зорилгын ямараар дүүргэгдэжэ байһые, малшадай шэнэ, дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудаа хэрээр дүүргэжэ байһые харуулха, түрүүшүүлые магтаха, хойно шэргүүлдэгшэдые шүүмжэлхэ ёһотой.

Мүн газетэнүүд хадаа хэрэглэгдээгүй резервнүүд, арга боломжонуудые элирүүлэн, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ заажа, харуулжа үгэхэ уялгатай. Малшадай социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр харуулха, хүдөө ажахын эрдэм ухаанай, түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые олониитын дунда хододоо дэлгэрүүлжэ байха ёһотой.

Партийна комитедэй хүдэлмэриин арга методуудые улам нарижуулха

Манай район Улан-Удэ город соогоо эгээн томонуудайнь нэгэн болоно. Район доторой предприятинуудта, эмхи зургаануудта, һургуулинуудта 4 мянга шахуу коммунистнуудые нэгэдүүлһэн 160 партийна эхин организаци хүдэлмэрилжэ байдаг.

Район дотор янза бүриин предприятинуудай, эмхи зургаануудай бии байдаг дээрэһээ партиин районой комитет тэдэнэй онсо өөрэ илгаануудые хараадаа абажа, ажахын болон культурна байгуулалтын асуудалнуудые зүбөөр, хаһа саг соонь шиидхэдэг байха зэргэтэй болоно бшуу. КПСС-эй райком һаяхан болотор районойнгоо предприятинуудай, эмхи зургаануудай онсо өөрэ талые ажал хүдэлмэридөө хүсэд хараада абадаггүй, тиимэһээ олон асуудалнуудые тиимэ шадамар бэшээр, бирагүйхэнөөр шиидхэдэг байгаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Партиин районой комитедэй хүдэлмэри, тэрэнэй үмэнэ табигдажа байһан ехэ эрилтэнүүдые заримдаа хүсэд хангажа шададаггүй, районой ажабайдалда хамаатай тон шухала асуудалнуудые заримдаа хараадаа абадаггүй байһан юм.

Тиимэһээ партийна эхин организацинуудтай, үйлэдбэриин предприятинуудтай партиин райком холбоо багатай гэжэ КПСС-эй райком болон тэрэнэй хүдэлмэрилэгшэдые 16-дахи районно партийна конференциин делегадууд үнгэрэгшэ жэлэй декабрьда тон зүб зүйтэйгөөр шүүмжэлһэн байгаа бшуу.

КПСС-эй райкомой хүдэлмэрилэгшэд, тэрэнэй секретарьнууд предприятинуудта, партийна эхин организацинуудта ошоходоо ажал үйлэдбэриин, партийна хүдэлмэриин бүхы асуудалнуудые нэгэн доро хүсэдөөр шиидхэдэггүй, олон ушарта ямар нэгэн таһагтань хамаатай асуудалнуудые шиидхээд лэ бусадаг байгаа гэжэ делегадууд үгэ хэлэхэдээ заагаа бэлэй. Теэдшье райкомой инструкторнууд таһагуудта хубаарилагданхай байһан дээрэһээ, хамагай түрүүндэ «өөрынгөө» асуудалые шиидхэхэ, таһагайнгаа даалгабариие дүүргэхэ гэжэ оролдодог байһаниинь элитэ.

Партиин райкомой бюро делегадуудай шүүмжэлэлые хараадаа абажа, хүдэлмэриингөө арга методуудые хубилгажа, нарижуулан һайжаруулха хэдэ хэдэн хэмжээ хараалһан байна. Хамагай түрүүндэ райкомой инструкторнуудые таһаг бүридэ хубаарилха ябадал болюулһан байгаабди. Урда тээнь инструкторнууд таһагуудай хүдэлмэрилэгшэд гэжэ тоотой байхадаа 40—50 партийна эхин организацинуудые даажа абаад, тэдэндэ ошожо партийно-эмхидхэлэй гү, али партийно-политическэ хүдэлмэриин асуудалнуудые шиидхэлсэхэ зэргэтэй болодог һэн. Тиихэдэ промышленна таһагай инструкторнууд партийна хүдэлмэридэ сэхээр хамаардаггүй, харин гол анхаралаа ажахын хэрэгүүдтэ хандуулдаг байгаа бшуу.

Мүнөө райкомойнгоо бүхы найман инструкторта район доторхи партийна эхин организацинуудаа бүлэг бүлэгөөр хубаагаад, даалгажа үгэһэн байнабди. Тиихэдээ эдэ организацинуудайнь нэгэ янзын байха тухай бодожо үзэдэг байнабди. Жэшээлхэдэ, барилгын участогуудай партийна организацинууд инструктор нүхэр К. А. Коноваловада, һургуулинуудай партийна организацинууд—нүхэр А. И. Березинада гэхэ мэтээр даалгагдаһан байгаа. Тиигэжэ мүнөө инструктор бүхэндэ 18—20 партийна эхин организаци хүртэнэ. Тиигээд партийна организациин хүдэлмэриин бүхы асуудалнуудые комплексноор шиидхэхэ, партийна организацинуудай секретарьнуудта бодото туһаламжа үзүүлхэ, мүн партийна дээдэ органуудай шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтын хойноһоо хиналта бэелүүлхэ уялга райкомой инструкторнуудта мүнөө даалгагданхай. Тиигэжэ инструкторнуудай эрхыень бүри ехэ болгохо, бэеэ даагаад, үүсхэл эдэбхитэйгээр ажаллаха арга боломжо олгохо гэжэ оролдонобди.

Иимэ хубилалта хэһэмнай нилээд туһатай байба. Партийна организацинуудай хүдэлмэриие бүхыдэнь һайжаруулха гэжэ райкомой инструкторнууд мүнөө бүри ехээр оролдодог болоо. Тэдэнэр партийна организацинуудай хүдэлмэриень гүнзэгыгөөр шэнжэлдэг, тэдэндэ олон удаа ошожо, предприятинууд болон эмхи зургаануудай коллективүүдэй байдалтай танилсадаг байна. Энэнь партийна организацинуудай эмхидхэлэй хүдэлмэриин һайжарха ябадалда туһална.

Жэшээ абаад үзэе. КПСС-эй райкомой инструктор нүхэр Коноваловада барилгын партийна организацинууд даалгагдаа гэжэ урда тээнь хэлэгдээ һэн. Энэ үе соо нүхэр Коновалова участок бүхэнэй, мүн бүхы трестын хүдэлмэритэй танилсаа, олон коммунистнуудтай хөөрэлдөө. Ниитэ ойлгууламжын хүдэлмэрээ һайжаруулгадань, социалистическэ мүрысөө эмхидхэлгэдэнь «Темлюйцемстрой» трестын барилгын дүрбэдэхи участогай партийна организацида энэ инструктор горьтойхон туһаламжа үзүүлһэн байгаа. Мүнөө жэлэй таба һара соохи хүдэлмэриин дүнгөөр тус участок районой түрүү предприятинуудай тоодо орожо, районой Хүндэлэлэй доскада бэшэгдэнхэй.

Гэр байра барилгын асуудалые абаад үзэе. Бэеэрээ байха, гэр байрануудые өөһэдынгөө хүсөөр барижа эхилһэн горькиинхидай үүсхэлые районоймнай олон предприятинууд энэ жэлдэ дэмжээ һэн. Нүхэр Коновалова барилганууд дээрэ сэхэ ошожо, тус хүдэлмэриин ямараар хэгдэжэ байһантай танилсаад, энэ асуудал КПСС-эй райкомой бюрогой үзэмжэдэ табиһан байгаа. Тиихэдэнь зарим предприятинуудай—судна заһабарилгын заводой, автотрестын, Нютагай промышленностиин министерствын хүтэлбэрилэгшэд барилгын хүдэлмэри түргэдхэжэ, шэнэ гэрнүүдые ашаглалгада үгэхын тулада арга боломжонуудаа дутуугаар хэрэглэдэг байһаниинь элирээ һэн. Тиин баригдажа байһан бүхы гэрнүүдые ашаглалгада оруулха график райкомой бюро баталаад, тэрэнэй дүүргэлтын хойноһоо хиналта тогтооһон байха юм.

Һургуулинуудта һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулгадань партийна организацинуудта бодото туһаламжа үзүүлхэ гэжэ райкомой инструктор нүхэр Березина оролдодог байна. Һурагшадые хүмүүжүүлгэ имагтал һургуулиин бэшэ, харин олониитын, мүн түрэлхидэйнь хэрэг, болоолсоно. Тиимэһээ һургуулиин хүдэлмэритэй танилсахаһаа гадна, нүхэр Березина һайнаар хүдэлмэрилдэг түрэлхидэй комитедүүдэй хүдэлмэритэй танилсаһан байгаа. Тэрэнэй һүүлээр КПСС-эй райком түрэлхидэй комитедэй түлөөлэгшэдые суглуулаа һэн. Энэ суглаан дээрэ тэдэнэр дүй дүршэл тухайгаа хөөрэлдэжэ, бэе бэедээ горьтой туһаламжа үзүүлһэн байха юм. Дүрбэдэхи һургуулиин дүрбэдэхи «А» классай түрэлхидэй комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр И. А. Тройниковагай хөөрөөн ехэ һонирхолтой байгаа. Тус комитет эдэбхитэдэй туһаламжа хэрэглэлсэн, һурагшадта зорюулжа элдэб олон кружогуудые эмхидхээ.

Партиин райком хүдэлмэрээ шэнэдхэн табихадаа инструкторнуудые шэлэн олохо, тэдэниие һургаха ба заабари үгэхэ хэрэгтэ анхарал ехээр табидаг болоо. Инструкторнуудай бултадаа дунда, дээдэ эрдэмтэй, тэдэнэй гурбаниинь тусхай техническэ эрдэмтэй. Партийна байгуулалтын асуудалнуудаар, промышленна предприятинуудай тусхай экономикоор инструкторнуудтай һара бүридэ семинар үнгэргэгдэдэг. Райкомой секретарьнууд үдэр бүриин хүдэлмэриин асуудалнуудаар арбан хоног бүридэ хүдэлмэрилэгшэдтөө заабари үгэжэ байдаг юм. Мүн инструкторнуудай түсэбүүд хаража үзэгдэдэг. Семинарнуудай болохо, заабари үгэхэ үедэ инструкторнууд һанамжанууд тухайгаа хөөрэлдэжэ, дүй дүршэлөө халан абалсадаг.

Мүнөө КПСС-эй райкомой инструкторнуудта бүри ехэ эрхэ үгтөө, үүсхэл гаргаха бүри ехэ арга боломжо олгогдоо. Энэнь бодото хэрэг дээрэһээ элеэр харагдана ха юм. Гадна, инструкторнуудайнгаа нэрэ хүндые үргэхэ гэжэ партиин райком оролдолго гаргана. Урда тээнь райкомой секретарьнууд заримдаа инструкторнуудай хабаадалгагүйгөөр асуудалнуудые шиидхэжэрхидэг байгаа һаа, мүнөө тэдэнэй һанамжануудые дуулажа мэдэһэнэйнгээл һүүлдэ шиидхэбэри абадаг болообди.

Партийна комитедэй аппарадай хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгахада райкомой таһагуудые даагшанарай үүргэ ба уялгань зарим тэды хубилһан байна. Хэрбээ, тэдэнэр урда тээнь таһагуудайнгаа дүүргэдэг партийна хүдэлмэриин зарим асуудалнуудые шиидхэдэг байгаа һаа, мүнөө партийно-эмхидхэлэй, идеологическа хүдэлмэриин дүй дүршэл шэнжэлэн согсолхо гол уялгатай болоһон байна. Инструкторнуудта даалгагдаһан шэнгеэр, тэдээндэ хэдэ хэдэн партийна организацинууд даалгажа үгтэнхэй. Тиимэһээ таһагые даагшанар тэдэ организацинуудайнгаа хүдэлмэриин түлөө харюусалгатай байха болоно.

Таһагуудые даагшанарай хүдэлмэриие иигэжэ эмхидхэхэдэ яһала таатай гэжэ һанагдана. Бодото байдал дээрэһээ хаража үзэхэдэ, бүри ехэ хубилалта хэхээр байна гээшэ ха. Партиин райкомуудта таһагуудые даагшанарай тушаал үгы болгоод, бүлэг партийна организацинуудые, жэшээлхэдэ, промышленностиин болон транспортын предприятинуудай, һургуулинууд болон бусадай парторганизацинуудые дааха ахалагша инструкторнуудые райкомуудта бии болгобол таатай гээшэ ха.

Хүдэлмэриингөө арга методые улам һайжаруулхын тула партиин Городской райкомой абаһан хэмжээнүүд энэ талаар имагтал түрүүшын алхам болоно. Райкомой хүдэлмэридэ дутуунууд үшөө олон, тэдэниие зайсуулхын тулада бүри оролдосотойгоор ажаллаха хэрэгтэй байна.

Ороной арадай ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгэй мүнөө шэнэдхэгдэжэ байһан дээрэһээ, ажахын болон культурна байгуулалтые хүтэлбэрилхэ арга методуудаа партиин райкомууд саашадань нарижуулан һайжаруулха ёһотой болоно. Партийна хүдэлмэриин шэнэ, бүри һайн арга метод бэдэрэн олохо, олониитэтэй холбоо барисаагаа улам һайжаруулха зорилго мүнөө табигдана.

С. БАДМАЦЫРЕНОВ, КПСС-эй Городской райкомой секретарь.

ХОНИН ҺҮРЭГӨӨ ХОЁР ДАХИН ОЛОШОРУУЛАЯ

Сэлэнгын аймагай колхозууд болон совхоз табанжэлэй дүүрэтэр хонидоо хоёр дахин олошоруулжа, нооһо абалгаяа 2,5 дахин дээшэлүүлхэ гэһэн уялга абаа. Энээн тухай сэлэнгынхидэй бэшэгүүд доро толилогдобо

Арга боломжонууднай ехэ

«Хонин ажалаа саашадань хүгжөөхэ, нооһо бүри ехээр хайшалжа абадаг болохо тухай» КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Бэшэг манай аймагай ажалшадай дунда угаа ехэ баяр баясхалантайгаар угтагдаа. Хаа хаана илгалгүй—колхозуудта, совхоздо, холын һаранuудта — энэ Бэшэгые зүбшэн хэлсэжэ, хонишон бүхэн, колхоз, совхоз бүгэдөөрөө доторойнгоо арга боломжонуудые элирүүлэн, шэнэ шэнэ уялгануудые абаа.

Манай аймагта хони үсхэбэрилхэ угаа ехэ арга боломжо бии. Дүй дүршэл ехэтэй хонишод олон, хонидые адуулха бэлшээри һайн. Хэрбээ оролдолго хэшээл гаргабал, хонидые түргэнөөр олошоруулжа, үүлтэрынь һайжаруулжа болохо юм. Энээндэ түрүүшүүлэй дүй дүршэл жэшээ боложо үгэнэ.

Аймаг дотор жэлһээ жэлдэ хонин бүриһөө хурьга абадаг, 100 хониноо 110—120 хурьга түлжүүлдэг хонишод олон. Жэшээнь, мүнөө жэлдэ «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон Цырендоржи Цыренов 500 хониноо 517 хурьга, Гомбо Дашиев 300 хониноо 325 хурьга абаад, түлжүүлжэ байнхай. Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой хонишон нүхэр Цыдендоржиев 290 хониноо 293 хурьга түлжүүлээ.

Эдэнэй амжалта миил зүн дэгээн ерээ бэшэ. Тэдэнэр жэлэй туршада үсэд шангаар ажаллажа, хонидоо тобир тарган байлгажа, ажалдаа шэнэ түрүү аргануудые хэрэглэжэ, иимэ амжалта туйлаа гээшэ.

Тиигэбэшье, юрэнхы дээрэ аймагай колхозуудта, совхоздо хонид тон багаар үдэнэ, хонидой һубайрал, үхэхэ ябадал али олон үзэгдэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ аймагай колхозууд дунда зэргээр 100 хонин бүриһөө 50—60 хурьга түлжүүлжэһэн байха юм. Энэ жэлэй июниин 1-нэй байдалаар 100 хонин бүриһөө 72 хурьга абтаад, тэрэнэй ороймоо 67-нинь түлжүүлэгдэжэ байнхай.

Хони үсхэбэрилгэ илангаяа Сталинай, Молотовой, Ленинэй, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозуудта хангалтагүй байнаар. Сэлэнгын МТС-эй харьяата колхозуудта 100 хонин бүриһөө арайхан гэжэ 60 хурьган түлжүүлэгдээ.

Эдэ бүгэдэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, нэн түрүүн колхозуудай, МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд хонин ажалдаа анхарал тон багаар табина, хонидтоо хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэнэгүй.

Ноёхоной үргэн талада хэдышье олон хони барижа болохо байгаа. Теэд энээ хонидой тоо үсөөн, тэрэнэй харууһан бирагүй байһан зандаа.

Аймагай колхозууд болон совхоздо нарин нооһотой хонидые үсхэбэрилхэдэ тон зохид, олоншье ехэтэй гэжэ мэдэгдэнэхэй. Жэшээнь, һүүлэй хоёр—гурбан жэлэй туршада Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо хонидой үүлтэрые һайжаруулха түлөө ехэхэн хүдэлмэри хэгдэнэ. Тэрэнэй ашаар, мүн хонидоо һайнаар харууһалжа, эдэлүүлжэ байһанай эсэстэ нёдондо нооһо хонин бүриһөө 342 грамм ехээр хайшалагдаа гэхэ гү, али нооһо абалгань 37,8 процентээр дээшэлээ һэн. Энэ колхозой хонишон Намсараев түлгэ хонидhoo 5,49 кг. нарин нооһо абаа. Искусственна аргаар үрэжүүлгын пунктнуудта гол түлэб 11—13,7 килограмм нарин нооһо үгэдэг хусанууд хэрэглэгдэдэг болонхой. Мүнөө жэл абтаһан хурьгадай олонхинь эрхим нооһотой гэжэ тоологдоо.

Мүнөө үедэ колхоз бүхэндэ эрхим нооһотой хусадые шэлэжэ, тус бүринь үрөөр 1,5—2 мянган хони үрэжүүлхэ арга бии. Ерэхэ жэлһээ эхилжэ, манай аймагай колхозууд болон совхоз хонидоо бүхыдэнь искусственна аргаар үрэжүүлдэг болохо ёһотой. Тэрэнэй түлөө үрэжүүлгын типовой пунктнуудые барихаа, эхэ хонидой 3—5 отарада нэгэ техник-үрэжүүлэгшэтэй болохо хэрэгтэй. Энэ жэлдэ искусственна үрэжүүлгын гүрэнэй станциһаа 25500 хонин үрэжүүлэгдэхэ.

КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Бэшэгтэй танилсаад, аймагай колхозууд болон совхоз табанжэлэй эсэс хүрэтэр хонидоо 2,1 дахин олошоруулжа, нооһо 2,5 дахин ехээр абадаг болохо уялга абаа.

Абаһан энэ уялгаяа сүм дүүргэжэ шадаха байһан тухайгаа һаяхан аймагай зүблөөндэ хабаадаһан хонишод, колхозуудай, МТС-үүдэй, совхозой хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд нэгэн дуугаар мэдүүлээ. Тэрэнээ дүүргэхэшье байһандаа этигэнэбди.

В. Титов,
аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

Аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй
СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ УЯЛГАҺАА

Парти, правительствын Бэшэгтэ харюу болгон, хонидойнгоо тоо толгойе олошоруулха, нооһо абалгаар урид хараалһан түсэбөө дахин һайса хаража үзэхэдөө, тэрэнээ эрид хубилгаха гэжэ шиидээд, аймагай хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэһөө социалистическэ шэнэ, дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абанабди:

Табанжэлэй дүүрэтэр аймагай колхозуудта, совхоздо хонидой тоое хоёр дахин олошоруулжа, 2,5 дахин ехэ нооһо абаха 1957 ондо хонидоо 170 мянган толгой болгоод, 1960 ондо—278.900 хүргэхэ. Тиин 1957 ондо колхозууд болон совхоздо 3252 центнер, 1960 ондо — 6498 центнер нооһо абаха. Тиигэбэл эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 1957 ондо 139 килограмм, 1960 ондо 278 килограмм нооһон абтаха болоно.

Зарим колхозууд, хонишодой олохон бригаданууд үшөөшье дээшэ уялгануудые абанхай. Жэшээнь, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд 1959 оной һүүлдэ хонидоо хоёр дахин олошоруулха гэхэ гү, али тоо толгойень 40 мянга болгохо, 1960 ондо 45050 хонитой боложо, жэлэй эсэстэ 800 центнер нооһо хайшалжа абаха гэжэ шиидээ.

Молотовой нэрэмжэтэ колхозой эрэгтэй, эмэгтэй колхознигууд 1958 ондо хонидоо нёдондонойхиһоо хоёр дахин, 1960 ондо — гурба дахин олошоруулха гэһэн зорилго табяа. Тиин нооһо абалгаяа табанжэлэй дүүрэтэр 3,6 дахин дээшэлүүлхэ гэхэ гү, али хонин бүриһөө 3,5 килограмм, эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 450 килограмм нооһо абаха гэжэ шиидээ.

Хониной һубайралга гээшэ хонин ажалда ехэ хохидол хойшолон ушаруулна. Тиимын тула энэ жэлһээ эхилжэ, эхэ хонин,эмэ шүлгэн бүриһөө хурьга абаха гэжэ уялга абанабди. Тэрэ зорилгоор энэ жэлэй июлиин 15 болотор бүхы һубайрһан хонидоо, энэ жэлэй февралиин 1-нэй урда тээ хурьгалһан хонидоо, мүн томо түлгэнүүдые, бүхы шүлгэн хонидые ороондо оруулжа, шэнэ жэл гаратар колхозуудта 25 мянгаһаа үсөөн бэшэ, совхоздо — 6,4 мянгаһаа үсөөн бэшэ хурьга абаха. Түрүү хонишод бүри дээшээ уялга абанхай. Жэшээнь, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Цырендоржи Дамбиев, «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон Цырендоржи Цыренов гэгшэд энэ жэлдэ 100 хонин бүриһөө 115 хурьга абаха, хониной совхозой ахалагша хонишон Бальжи Гармажапова 100 хонин бүриһөө 128 хурьга абаха гэһэн уялгатай. Иимэ уялганuудые бусад олон хонишод абаа.

Хонидые һайса үсхэбэрилхын түлөө тэдэниие саг соонь, һайн шанартайгаар үрэжүүлхэ хэрэгтэй һэн туладань, бидэ энэ хэрэгтэ гол анхаралаа табинабди. Энэ жэлһээ эхилжэ хонидоо гол түлэб искусственна аргаар үрэжүүлжэ, үбэл хурьгалуулха, ороондо эгээл һайн шанартай хусануудые табиха зорилготойбди.

1957 ондо аймаг соогоо нооһо абалгаяа дунда зэргээр 20 процент нэмээхэ, хонин бүриһөө 2,5 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалхабди. Олохон хонишод энэ жэлдэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 4—6 килограмм нооһо абаха гэнхэй.

Хараалһан эдэ бүхы зорилгонуудай тэжээл ямараар бэлэдхэһэнһээ дулдыдаха юм. Бүхы хонидоо үбэлэй сагта тэжээлээр гүйсэд хангахын түлөө эхэ хонин бүридэ 2,5—3 центнерһээ бага бэшэ бүдүүн тэжээл, 30 килограмм таряа талханай зүйл, 2 центнерһээ бага бэшэ силос бэлэдхэхэ. Тиин хуса бүридэ 4 центнерһээ бага бэшэ үбһэ, зелёнко, 4—5 центнер таряа талханай зүйл, 2 центнер кукурузын силос дараха. Бүхы дээрээ хонидто зорюулжа кукурузын 10 мянган тонно силос даража абаха. Эхэ хонидой, түлгэдэй үбэлжэхэ газарта (намар орой, үбэлдөө бэлшээхын түлөө) 1000 гектар тэжээлэй культурануудые тарихабди.

Бүхы хонидоо, абтаха хурьгадаа үнэ сэн багатай типовой байраар хангахын түлөө оролдохобди. Жэлэй дүүрэтэр 19-һөө үсөөн бэшэ хонидой байра барижа дүүргэхэбди.

Хонин ажалда хүдэлэгшэдэй байра байдалые һайжаруулха, тэдэнэй культурна эрилтэнүүдые хангаха, медицинскэ туһаламжа саг дары хүргэхэ хэрэгтэ анхарал ехээр табихабди. Хонишодой бригада бүхэниие радиоприёмнигоор, багахан библиотекэнүүдээр хангажа, саг үргэлжэ кино харуулдаг болохо. Тэрэнэй тула энэ жэл хонишодто 40 гэр, 13 культбаза, олон бани, наймаанай киоскнууд болон бусад барилгануудые бүтээхэ.

Абаһан эдэ уялгануудаа дүүргэхын түлөө эрид шангаар, улам эмхитэйгээр тэмсэжэ, Агуу ехэ Октябрьска социалистическэ революциин 40 жэлэй ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтахабди гэжэ батаар найданабди. Энээн тушаа Зэдын аймагай хонишодые мүрысөөндэ уринабди.

(Аймагай хонишодой, колхозуудай, МТС-үүдэй болон совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй, зооветеринарна хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ зүбшэгдэжэ, баталагдан абтаа).

45 мянган хонитой болохобди

Манай колхоздо «хонин ажалые эрид хүгжөөхэ», «хонин ажалда хам оролсохо саг тулаа» гэлдэжэ байгаад хэдэн жэлэй туршада хөөрэлдэдэг байбашье, хонид үшөөл тиимэ һанаһанда хүрэхөөр үдэжэ, үүлтэрынь һайжаржа үгэдэггүй байгаа юм.

Хэлсэхэбди, зүбшэхэбди, теэд хониднай яахадаа түргэнөөр үдэнэгүйб, үүлтэрынь һайжарнагүйб?

Яахадааб гэхэдэ, хараалһан хэмжээ-ябуулгануудаа саг сагтань дүүргэдэггүй, хонидой түргэнөөр үдэхэ ёһотой һайн арга боломжо бии болгодоггүй байнабди. Энээн дээрэһээ боложо харууһа, эдеэлүүлгэ муутай байхадаа хониднай олоороо һубайрна, хурьга хаяна, олон хурьгад нарай багадаа гарзална, мүн томошье хониднай үбэл, хабартаа үхэнэ.

Тиихэдэ хонидые ороондо оруулга эмхигүйгөөр, шанар муутайгаар үнгэргэгдэнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ манай колхоз 9150 эхэ хонитой байһан юм. Теэд тэдэнэй 8290-ниинь эллэбээр—искусственнаар шье, хээрэ бэлшээридэ ябаадшье ороондо оруулагдаа нэрэтэй болоһон байна. Тиихэлээрээ аяар 840-өөд хониднай ороондо оруулагдангүй үлэшэһэн байгаа. Энэ ушар юун дээрэһээ болооб? Гансал эмхигүй байһан дээрэһээ. Тиигээд тэрэ ороондо ороо гэжэ тоологдодог хонидоймнай баһал олонхинь һубайршоо.

Харууһа, эдеэлүүлгын талаар бэшэ бэшэ дутагдалнуудые тоололтошьегүй. Хонидоо иигэжэ хэдэн зуугаарнь ороондо оруулангүй орхижорхихо, бэлэдхэлгүйгөөр үрэжүүлжэ гү, али хусада табижа, үбэлдөө тураажа, (мянга — мянгаарнь һубайруулжа, абаа болоһон хурьгадаа үхүүлжэ (мүнөө 900-гаад хурьган гарзалаа) байхадаа саашадаа өөдэлхэ аргамнай яашье үгы.

Энэ ябадалые саашадаа тэсэхэ арга һалаһан байна. Мүнөө жэл баһал мүртэй түл абтабагүй, «яалтай бэлэй?» гэлсэжэ, нөөхил гэмэрэлдэлгээ захалжа байтарнай хонин ажал хүгжөөхэ тухай партиин ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хандалга Бэшэг ерэжэ, дутуу дунданууднай, тэдэнээ усадхаха харгы замууднай элиржэ үгэбэ. Зургаадахи табанжэлэй дүүрэтэр хонидойнгоо тоо толгойе хоёр дахинһаа үсөөн бэшээр олошоруулжа, 2—3 дахин ехэ нооһо хайшалха зорилгын табигдаад байхада урдынхяараа хооһоор хөөрэлдөөд һуухагүй, энэ һалбаридаа ёһотойгоор хам орожо, дутуу дунданuудаа эрид шууд усадхаха, бүхы ажалаа үндэһөөрнь һайжаруулха хэрэгтэй болоо.

Арга боломжонуудаа тооложо үзөөд байхадаа, бидэнэр нёдондо 19.000 гаран хонитой байһан һаа, ойрын хоёр жэл соо хоёр дахин үдхэжэ, 40 мянганда хүргэхэ, харин 1960 ондо 45 мянган толгой хонитой болохо зорилго урдаа табибабди. Энэ манай лаб дүүргэжэ шадаха уялга.

Энээнэй тулада юу хэхэ хэрэгтэйб?

Хамагай түрүүндэ, үбһэ тэжээл ехээр бэлдэдэг, хонидые жэлэй дүрбэн сагта һайнаар бэлшээдэг, һайнаар харууһалдаг болохо хэрэгтэй. Хонидтоо шэмэтэ тэжээл—силос эдюулхэдэ һайн. Мүнөө жэл бидэнэр 600 гаран гектарта кукуруза тарибабди. Тэдэнэй 150 гектарынь хонидто зорюулагдан тарigданхай. Кукурузын ургажа байха үедэ хонидто ногоон тэжээл болгон эдюулхэ, мүн 100 тонно силос дараха байнабди. Үһаар хомор бэлшээринүүдтээ машинаар үһа зөөжэ, хонидоо үһалдаг болохобди. Хонишодой байха нүүдэл хоёр вагончигуудые түхеэржэ, хоёр отарын хонидые нүүлгэн бэлшээжэ байхаар шиидхэгдэбэ. Жэл бүри хонидой хэдэ хэдэн шэнэ байранууд баригдаха.

Эдэ мэтынгээ хэмжээ-ябуулганuудые тоолоодшье яахаб, зүгөөр мүнөө жэлдэ бидэнэр хонидые саг болзортонь, шанар һайнтайгаар ороондо оруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулхабди. Мүнөө зун, намартаа хонидые искусственнаар үрэжүүлхэ 4 пункт хүдэлгэхэмнай.

Мүнөө жэл дутуу абаһан түлөө зарим тэдыгээршье хүсэлдүүлхын тулада, һубайрһан, хурьга хаяһан, хурьганайнь үхэһэн хонидые, мүн зуһагуудые — хамта 2000 толгой хонидые һаядаа искусственна аргаар үрэжүүлжэ, шэнэ жэлэй гаратар хурьгалуулхамнай.

Энэ табанжэлэй дүүрэтэр 45 мянган хонитой болохобди гэжэ уялга абаа хадаа Загастайн хонишод хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ гэжэ найдахада болохо.

Б. Нимаев, Сэлэнгын
аймагай Сталинай
нэрэмжэтэ колхозой
түрүүлэгшэ.

Эрьенүүд таргаласатай

Шарахада гахайн мяхан хэды амтатайшье һаа, шүлэ гаргахада үхэрэй, хониной мяханда хүрэдэггүй. Тиимэһээ, гахай олоор шахадаг болохынгоо хажуугаар, ондоо мал, илангаяа сарнуудые, эрьенүүдые баһал олоор шахадаг, ногоондо һайнаар бэлшээжэ таргалуулдаг болохо ёһотойбди.

Би нютагтаа колхоз тогтоһонһоо хойшо мал ажалда ябажа байдагби. Һүүлэй 4 жэл соо эрье хонидые харанаб. Зунай хүхэ ногоондо эрье хонидые һайнаар, шадамараар бэлшээжэ байгаа һаа, аргагүйгөөр таргалдаг. Мүнөө жэл Дулмажап Будатароватай хоюулан 910-аад эрьенүүдые харууһалжа байнабди. Нёдондонойхидоо орходоо 1960 ондо 4 дахин ехэ мяха абаха гэжэ колхознигуудайнгаа шиидхээд байхада, мүнөө жэл бидэнэр эрьенүүдээ хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар таргалуулжа, тус бүриень дунда зэргээр 50 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушаахабди гэжэ найдуулаа һэмди.

Зундаа эрьенүүдые шадаал һаа удаан саг соо бэлшээжэ байхада һайн. Үглөөнэй 4 часта бэлшээридэ гараһан хонидоо үдэрэй арба нэгэн час болотор эдеэлүүлээд, уһандань оруулдагбди. Булагай хүйтэн уһа уулгажа, бэеынь нилээд һэрюусүүлээд, үндэр хадын оройдо гаргажархихадамнай, наратайшье үдэр хонид удаахан саг соо дахин бэлшэдэг. Үдэрэй шанга халуунда хонидоо нэгэ бага хургуулаад, дахин бэлшээридэнь гаргадагбди. Хонид дабһаар дутаагдадаггүй, үдэрэй 3—4 дахин уһа уудаг. Бэлшээриингээ газарнуудые ходо һэлгэжэ, хонидоо хирэ-хирэ болоод лэ үзүүр һайн ногоотой газарнуудта адуулхаяа оролдодогбди.

Һайнаар бэлшээжэ байгаа һаа, эрье хонид түргэнөөр таргалдаг.

П. Машиева, «Коммунизм» колхозой хонишон.

Олон хони хэнзэлүүлхэмнай

Бидэнэр КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалга Бэшэгтэй танилсаад байхадаа, 1960 он болотор хонидоо хоёр дахинһаа доошо бэшээр олошоруулхын түлөө мүнөөнһөө тэмсэжэ захалха гэжэ шиидэбэбди.

Һубайрһан, хурьга хаяһан, хурьганайнь үхэһэн хонидые суглуулжа, июлиин 15 болотор үрэжүүлээд шэнэ жэлэй гаратар хэнзэлүүлхэмнай. Мүн 500 толгой түлгэ, зуһагууд ерэхэ намар, үбэлдөө хурьгалхаар һаядаа ороондо оруулагдахань. Хамта 1200 толгой хонид хэнзэлүүлэгдэхээр хараалагдана. Мүнөө эдэ хонид илгагдаад, һайн ногоотой бэлшээридэ адуулагдажа байна. Һаядаа тэдэниие искусственна аргаар үрэжүүлжэ захалхамнай.

Саашадаа хонидые олоорнь хэнзэлүүлдэг болобол, үгышьеһаа хоёр жэл соо хонидһоо гурбан хурьга абадаг болобол, урдаа табиһан зорилгоёо түргэнөөр дүүргэхэ байнабди.

Б. Борисов, Тельманэй нэрэмжэтэ
колхозой зоотехник.

Түрүү хонишод

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (Дээрэһээ доошо) Маленковой нэрэмжэтэ колхозой хонишон **Ю. З. Балданов**, «Коммунизм» колхозой хонишон **Г. Б. Дашиев**, совхозой хонишон **Д. Б. Гасарунова**, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон **Б. Н. Цыренова**.

Зориһондоо хүрэхэбди

Партиин ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Бэшэгые совхозоймнай хүдэлмэрилэгшэд хүндэтэйгөөр хүлеэн абаад, тодорхой зорилгонуудые урдаа табяад байна. Тэрэнэй ёһоор зургаадахи табанжэлэй эсэстэ совхознай 61 мянган хонитой боложо, энэ жэлэй эхиндэ байһанда орходоо 2,2 дахин олошоруулха юм. Тиин нооһо абалга 2,9 дахин дээшэлхээр хараалагдаба.

Абаһан энэ уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө үдэр саг гээнгүй гүйсэд шангаар тэмсэхэ хэрэгтэй гэжэ мэдэнэбди.

Эгээн түрүүн энэ жэлэй июнь, июль һарануудта 6500-һаа үсөөн бэшэ эхэ хонидые ороондо оруулхын тула тэдэниие бэлэдхэхэ, бордохо, мүн искусственна үрэжүүлгын пунктнуудые һайнаар түхеэрхэ болонобди. Мүнөө үедэ хээлитүүлхэ хонидые хурьгадһаань һалгаажа, тус бүридэнь үдэртөө 1 килограмм таряа талханай зүйл үгэдэг болообди. Эдэ хонидые үглөөгүүр эртэ, үдэшэ орой болотор адуулнабди. Хусануудаа һайса харууһалжа, эдеэлүүлжэ, ороондо табихаар тэнхээтэй болгохын түлөө хонишоднай оролдожо эхилээ. Энэ шухала хүдэлмэриие нэн түрүүн зооветеринарна мэргэжэлтэд, фермые даагшад эмхидхэнэ.

Мүнөө үедэ, зунай зүлгэ ногоон дээрэ хонидоо бэлшээн таргалуулхын, тэдэнэй нэгэшье толгойе гарзада оруулхагүйн түлөө хонишод социалистическэ мүрысөөндэ оролсонхой. Энэ гүрэн түрын удхашанартай хэрэгээ бэелүүлхэдэнь хонишодто зооветеринарна хүдэлмэрилэгшэд ехэ туһаламжа хүргэхэ байна.

Хонидоо типовой һайн байраар хангахын түлөө ойрын 4 жэлэй туршада 70 байра шэнээр бариха гэжэ хараалагданхай.

Мүн хони хурьгадаа зоотехническэ заабариин ёһоор эдеэлүүлхэ гээшэ ехэ удхашанартай. Тиимэһээ совхозой бүхы хүдэлмэрилэгшэд хонидтоо хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ гол анхаралаа табина.

А. Башинов, Сэлэнгын
хониной совхозой директор.

Түрүү хонишод

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон **Б. Цынгунов**, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон **Т. А. Иванов**, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хонишон **Ц. Б. Дамбиев**, Юрөөгэй туршалгын станциин хонишон **Ц-Х. Д. Цыбенова**.

Бэлшээридэ зелёнко тариха

Хонидые олоор үсхэбэрилжэ, нооһо ехээр абадаг болохо тушаа парти, правительствын зүгһөө анхарал оролдолго гаргажа байһандань бидэ хонишод, манай бүхы колхознигууд ехэ баяртай. Юуб гэхэдэ, энэ табигдаһан зорилго манай ажаһуудалтай, манай һанаа сэдьхэлтэй нягта холбоотой ха юм.

Колхознай гансахан нооһо тушаалгаһаа нёдондо 1 миллион 56 мянган түхэригэй олзо оруулһан байна. Энэ доход бүхы олзымнай 80 гаран процентнь болоно.

Манай хонишод ажалдаа оролдосотойгоор хандадаг. Би 18 жэл мал ажалда, тэрэнэйнгээ 9 жэлые хонин ажалда хүдэлнэб. Мүнөө үедэ 500 хурьга абаха түсэбтэй аад, 520 хурьга абаад түлжүүлжэ байнхайб. Үбэл эртэ гараһан 90 хурьга илгаад, эхыень һаяар ороондо оруулжа, шэнэ жэл гаратар түл абахабди. Хонидой нооһон хөөрэжэ байна. Энэ жэл хонин бүриһөө 3 килограмм нооһо абаха зорилготойб.

Хонидто тэжээл һайса бэлдэхэ, үбэлэйнь бэлшээри дээрэ зелёнко тариха тушаа яаха аргагүй зүбөөр парти, правительствын Бэшэг соо хэлэгдэнэ. Би үнгэрһэн үбэл хонидоо зелёнкын поли дээрэ һараһаа үлүү адуулһан байнаб. Тэрэмнай хонидто угаа туһатай байгаа. Нооһониинсье утаар ургаа, хурьгадыншье өөдэргэн, гарза хоролтогүйгөөр түлжөө. Тиимэһээ эхэ хонидой үбэлжэхэ газарта зелёнко тариха гэһэн парти, правительствын заабариие заатагүй дүүргэхэбди. Манай колхоз мүнөө жэл энэ зорилгоор 60 гектар зелёнко тариха гэжэ шиидээ. Саашадаа энээниие бүри ехээр таридаг болохо ёһотойбди.

Би энэ жэлдэ 100 хониноо 113 хурьга абаха гэһэн уялгаяа дүүргэхын түлөө бүхы хүсэ шадабаряа гаргахаб.

Бутыд Чимитова, Ленинэй нэрэмжэтэ
колхозой ахалагша хонишон.

Нарин нооһо ехээр абахабди

Би хоёрдохи жэлээ артелиингээ нарин нооһотой хонидые харууһалжа байнаб. Үнгэрһэн жэлдэ хонин бүриһөө 5,4 килограмм нооһо хайшалжа абаа һэм. Мүнөө жэл хониднай тобир тарганаар ондо орожо, түл һайнаар үгөө. Отарынгаа 219 хониноо 229 хурьга абаад байнаб. Һаяхан хурьгадаа эхэһээнь һалгаажа, тус бүриин шэгнүүрые 17 килограмм болгожо тушаагаабди. Һаяар тамир һайнтай, ороондо орохо хонидоо үрэжүүлжэ, шэнэ жэл гаратар үшөө олохон лэ хурьга абаха һанаан бии. Тиигэжэ энэ жэлдэ 100 хонин бүриһөө адагынь 120 хурьга абаха гэһэн уялгатайбди.

Мүн энээхэн үедэ хонидоо сэбэр газарта адуулжа, һайнаар хайшалжа, тус бүриһөөнь 5,6 килограммһаа бага бэшэ нооһо абаха байһандаа этигэнэбди.

И. Найданов, Сталинай нэрэмжэтэ
колхозой хонишон.

Арадай демократиин оронуудта

ПАРТИЗАНСКА ТЭМСЭЛЭЙ ГЕРОЙНУУД ПОЛЬША ОШООД БАЙНА

ВАРШАВА, июнь (ТАСС). Польско-советскэ хани барисаанай обществын, эрхэ сүлөөгэй, демократиин түлөө тэмсэлшэдэй союзна правлениин главна управленинүүдэй, тэрэшэлэн Польшын сэрэгэй главна политическэ управлениин түүхын бюрогой уряалаар советскэ партизануудай отрядуудай урданай хүтэлбэрилэгшэд Варшава ошоо. Эдэ хүтэлбэрилэгшэд гитлеровскэ эзэмдэгшэдтэй Польшын территори дээрэ дайлалдаһан байгаа. Партизанска соединениин командир байһан Советскэ Союзай Герой Н. Прокопюк, партизанска отрядай командир байһан Советскэ Союзай Герой И. Банов болон бусад тэдэнэрэй дунда бии.

Айлшад Польшодо байха үедөө немецко-фашистска эзэмдэгшэдтэй дайлалдаһан газарнуудаараа ябаха, Польшын партизануудтай уулзаха юм. Партизануудта ехэ туһаламжа үзүүлһэн хүн зонтой мүн лэ уулзаха байна.

АЛБАНИИН МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

ТИРАНА, июнь (ТАСС). Оронойнгоо городууд болон хүдэлмэришэдэй центрнүүдые огородой эдеэгээр, хартаабха болон һүөөр һайса хангадаг болохо тухай Албаниин Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые Албаниин газетэнүүд июниин 11-дэ толилоо. 1955 онтой сасуулбал 1960 ондо огородой эдеэе 43 процент ехээр абадаг болохо, хартаабха—49 процентээр, һү 40 процентээр нэмээжэ абаха зорилго табигданхай.

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН ҺАЙНДЭРТЭ БЭЛЭДХЭНЭ

ВАРШАВА, июнь (ТАСС). Политическэ партинуудай, ниитын, мүн залуушуулай организацинуудай түлөөлэгшэдэй, наукын, культурын ажал-ябуулагшадай зүблөөн Польшын хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин Центральна Комитедтэ июниин 11-дэ болоо. Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойдо зорюулагдажа Польшодо хэгдэхэ бэлэдхэл тушаа асуудал энэ зүблөөндэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Агуухэ Октябриин 40 жэлэй алдарта ойдо зорюулан Польшодо шэнэ шэнэ документнүүд хэблэгдэхэ юм. Тэдэ документнүүдынь иимэ гаршагтайгаар хэблэгдэхэ. «Польшын арад ба Октябрьска революци», «Ленин, Октябрьска революци» гэһэн гаршагтай Ленинэй зохёолнуудай суглуулбари хэблэгдэхэ юм. Польшын эрдэмтэдэй научна зохёолнууд хэблэгдэхээр бэлэдхэгдэжэ байна. Октябрьска революциин үедэ, революциин һүүлээрхи жэлнүүдтэ ажаһууһан Польшын, мүн советскэ уран зохёолшодой, поэдүүдэй зохёолнууд мүн лэ хэблэгдэхэ.

ТИРАНАДА ГҮРЭНЭЙ УНИВЕРСИТЕТ БАЙГУУЛАГДАБА

ТИРАНА, июнь (ТАСС). Тиранада гүрэнэй университедые байгуулха тухай Албаниин Арадай Республикын Арадай суглаанай президиумэй указ Албаниин хэблэлдэ июниин 11-дэ толилогдоо. Албаан арадай олон зуун жэлэй түүхэ соо энэ университет түрүүшынхеэ байгуулагдаба гээшэ. Университет зургаан факультедүүдһээ бүридэнэ. Тэдэ факультедүүдэйнь тоодо түүхын, филологическа, юридическэ, экономическа, инженернэ, медицинскэ факультедүүд, тэрэшэлэн байгаалиин наукануудые шэнжэлдэг факультет оролсоно. Университедтэхи һуралсалай түрүүшын жэл энэ оной сентябриин 1-һээ эхилхэ.

Университедэй байгуулагдаһантай дашарамдуулан июниин 11-дэ Тиранада олон зоной хабаадалгатай митинг болоо.

БОЛГАРИДА СУДНАНУУД БҮРИ ОЛООР БҮТЭЭГДЭНЭ

СОФИ. июнь (ТАСС). Болгарска телеграфна агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, арадай засагай жэлнүүдтэ Варнадахи судна бүтээдэг верфьдэ олон тоото судманууд бүтээгдээ. Эдэ суднануудай тонножань бухы дээрээ 178.885 тонно болоһон байна.

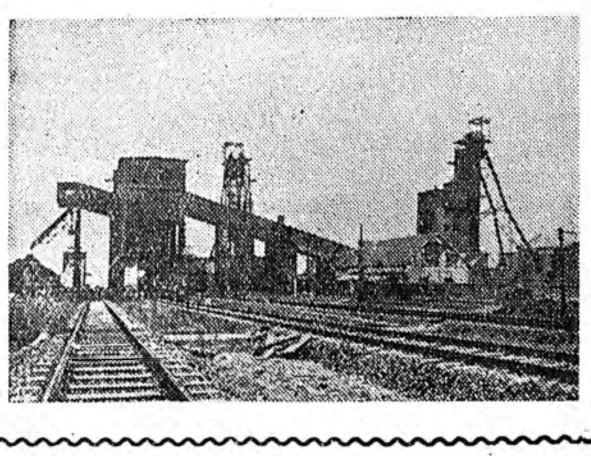

Зүүн Хитадай Хуайнаньска руднигуудта хоёр шэнэ шахта ашаглалгада үгтөө. Эдэ предприятинуудай проект зохёоходонь советскэ мэргэжэлтэд туһалаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хуайнаньска руднигуудтахи 2-дохи шэнэ шахта.

ТАСС-эй фотохронико.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сесси боложо байна

КОЛОМБО, июниин 13. **(ТАСС-эй тусхай корр).** Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сесси боложо үргэлжэлһөөр. Румыниин, Ирландиин, Тунисай, Исландиин, Аргентинын Германска Демократическа Республикын, Франциин, Пакистанай болон бусад олон оронуудай эб найрамдалай тала баримталагшадай түлөөлэгшэд сесси дээрэ үгэ хэлээ. Юрын, мүн ядерна буу зэбсэгые яаралтай түргөөр бүтээхэ ябадалай, мүн ядерна туршалгануудые, сэрэг дайн тухай номнолой хүн түрэлтэндэ ехэ аюултай байһан тухай үгэ хэлэһэн бүхы хүнүүд тэмдэглээ. Дайнай аюулые зайсуулхын түлөө тэмсэхынгээ хажуугаар арадууд колониализмые тэрэ зандань байлгаха гэһэн һэдэлгэдэ эсэргүүсэн эрид шууд тэмсэхэ ёһотой гэжэ олон делегадууд онсолон тэмдэглээ. Арад зон эрхэ сүлөө, бэеэ даанхай байдал олоходоо, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулна гээшэ гэжэ делегадууд заагаа.

Дамаскын университедэй геологиин институдай директор, Сириин делегат доктор Мусли ехэ үгэ хэлээ. «Дүтын, Дунда Зүүн зүгэй оронуудай хэрэгүүдтэ США-гэй хамаархан оролсодог ябадал араб оронуудта, илангаяа Сиридэ гол ехэ аюул болоно» гэжэ тэрэ хэлэбэ.

«Эйзенхауэрай түсэб» гэдэгые баталан абаһан зарим араб оронууд Америкын сэрэгэй базанууд болгогдоно. Тиигэжэ араб оронуудай хоорондо арсалдаан, зүришэлдөөн бии болоно. «Ямаршье ороной ондоо гүрэндэ добтолоо һаань, добтологшые хүн түрэлтэн зэбүүрхэн буруушааха ёһотой. Амгалан тайбан байдалые тогтоохын түлөө үнэн зүрхэнһөө оролдодог бүхы хүнүүд колониализмые, мүн империализмые эрид шууд буруушааха ёһотой» гэжэ делегадуудай нэрьемэ альга ташалга доро Мусли мэдүүлээ. Тиихэдэ Коломбодо боложо байһан эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сессие араб оронууд тон ехэ удхашанартай гэжэ тоолоно гээд тэрэ мэдүүлбэ. Юундэб гэхэдэ, энэ сесси Египедтэ эсэргүү хэгдэһэн добтолгоһоо хойшо эгээл түрүүшынхеэ болоһон эб найрамдалай конференци мүн.

Египедтэ болоһон добтолгын буруу һүрэһэн ябадал эб найрамдалай нэгэдэмэл хүсэнүүдэй дайн сэрэгэй хорото муухай хүсэнүүдые илажа шадаха байһан тухайнь гэршэлнэ гэжэ Мусли хэлээ.

Мүнөө үедэ Сиридэ колониалистнуудай хорото ябуулга хэжэ байгаашье һаань, бэеэ даанхай байхын, бусад оронуудай хэрэгүүдтэ оролсонгүй, Бандунгын гол ёһонуудые баримталхын түлөө Сири бүхы шадалаараа оролдохо гэжэ Мусли делегадуудта найдуулан хэлэбэ.

Ородой шажанта церквиин, Крутицкиин болон Коломенскын митрополит Николайн хэлэһэн үгые сессидэ хабаадагшад айхабтар ехэ анхаралтайгаар шагнаа.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛ

⊙ Американецуудта эсэргүү шэглэлтэй хүлгөөнэй һаяхан Тайваньда болоһоной, мүн Хитадтай худалдаа наймаа ехээр хэдэг болохо тухай Англиин правительствын шиидхэбэри абаһанай һүүлээр Франциин улам олон зон Хитадай Арадай Республикые мэдэрхэ гэһэн эрилтэ табидаг болобо. «Хитадые Американ мэдэрхыень хүлеэжэ байхагүй», харин энэ талаар Франциин правительство дары түргэн өөрөө шиидхэбэри абаха ёһотой гэжэ «Комба» газетэ бэшэнэ. Мүн баруун гүрэнүүдые хүлеэнгүйгөөр Хитадтай ехэ худалдаа хэдэг болохо ёһотойбди гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

⊙ Венгридэ болоһон үймөөнэй үедэ эхэ нютагһаа тэрьелжэ ошоһон хэдэн мянган хүн мүнөө Австрида байна гэжэ «Непакарат» газетэ бэшэнэ. Тэдэнэр эхэ орондоо бусахые хүсэнэ. Мүнөө үедэ Хедьешхалом гэжэ хилэ дээрэ байдаг станци дээгүүр үдэр бүри дунда зэргээр 20 хүн Венгри руу ороно. Һүүлэй хоёр хахад һарын туршада Франциһаа, Англиһаа, Австриһаа, Швейцариһаа нэгэ мянга хахад Венгриин хүн зон нютагаа бусажа ерээ. 14-һөө 18 хүрэтэр наһатай олон хүүгэд июниин 12-то Югославиһаа бусажа ерэхэнь.

⊙ Мүнөө боложо байгаа Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сессиин хүдэлмэридэ һаалта хэхэ гэжэ хархис этэгээдүүд оролдоно. Июниин 11-дэ сессиин заседани болодог. «Гранд Ориент Хотел» гэжэ байшан соо нэгэ танигдаагүй хүн Советскэ Союзые хардаһан ном тараагаа. Энэ номые «Ланка Сама Самадж парти», гэжэ парти хэблэн гаргаа юм гэжэ тэрэ хүн хэлээ. «Ородой Венгридэ хэһэн добтолго тухай» гэжэ энэ ном гаршаглагданхай. «Ланка Сама Самадж партиин» генеральна секретарь Леслие Гунавардене гэгшэ газетын корреспондентнүүдтэ хэлэхэдээ, манай парти иимэ ном оройдоошье гаргаагүй юм гэжэ мэдүүлээ.

Танай туһаламжа хэрэгтэй болобо

Сайн, Тархай!

Манай Цакир тосхоной ажалшадые хүдөө ажахын эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха гэһэн комиссионно магазин эндэмнай бии юм. Тэрэ магазинда ороходоо шулуун зүрхэ зүрхэлөөд лэ үүдыень татаха хэрэгтэй болонхой. Хүжүүнээр тайлдадаг хүндэ үүдэтэй байгаа ха юм гэжэ һаналайт. Тиимэ бэшэ. Үүдэниинь ямаршье зэмэгүй, юрын үүдэн. Зүгөөр магазиние даагша Антонина Павловна Тюменцевагай үнгэрмэ зандарган, шэрүүн хадань магазинда орожо, юумэ абаха барихаһаа зүрхэ алдуутай болошоо. Нервэ муутайшуулай валерианова дуһалгүй энэ магазинда ерэхээр бэшэ боложо байна. Энэ наймаалагша бололто бололгүй юумэн дээрэһээ хүнүүдые хамар доро хахархай аман байнал гэжэ хараадаг, баһамгай шэрүүнээр бадашадаг юм. Тэрэ хадаа хүнүүдтэ юумэ худалдахадаа бүрэг-бараг гүүлээд, шадаал һаа, дутуу ядуу шэгнэхэ гэжэ оролдодог. Тэрэнииень хэлэхэдэ «энээгээр дутахадаа үлэсэжэ үхэхэгүйш! Хүсэд абахадаа баяжаха, таргалхагүйш!» гэжэ байжа хараал шэрээл табидаг. Шоотоёо тэрэ тан-няс татаха зуураа, үлүүхэнээр лэ абахые оролдожо байдаг, «аман тээшэ тохиишоһон» хургатай юм.

Нүхэр Тархай, «алим бэ теэд баримташни?» гэжэ болохот. Энэл даа: нэгэтэ хүнүүдые тэрээнэй һанаа зоборитойгоор хараажа, мэхэлжэ байтарынь Бурмонкоопсоюзай түлөөлэгшэ нүхэр Степанов байра дээрэнь балшыса бариһан, энээн тушаа Цакирай сельпогой правленидэ шаб гэмэ шанга мэдүүлгэ хэһэн байгаа.

Тэрээнһээ хойшо наймаалагша Тюменцева заһархаһаа байха, бүри доротошоо. Теэд дарганарайнгаа дали доро бөөмэйлүүлжэ байдаг наймаалагша юунһээ айха һэм! Далита дарганар — сельпогой правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Гонгоров, шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр Дашиев хоёр нүхэр Степановай мэдүүлгые бүтүүхэн даражархёо. Тэрэ даруулһан үндэгые... үндэгые гэлтэй, мэдүүлгые «гансал Мархайн аша Тархай дальбараа болгуулжа шадаха байха» гэжэ манай эндэ хэлсэдэг болонхой.

Антонина Павловна хоёр нюуртай юм. Энээниень баримта дээрэ харуулая. Магазинда мяханай гараагүйһөө хойшо арба гаран хоног үнгэрөөд байхада, майн 15-да нэгэ адуун үүсэлэгдэбэ. Тюменцева хоёр хүлыень кладовой соогоо халагалжархёод, нүгөөдэ хоёрыень хүнүүдэй бага багаар бутанда хүртэхөөр!» гэһээр байтарынь үсэрэлдэн, «хэндэ хэдыешье үгэхэ минии дуран! гээд, ехэ ехээр—таба, арбан килограммаар худалдажархёо. Тиигээд «Дууһаа!» гэжэрхибэ. Һүүлээрнь харанхы болоһон хойно магазинаа зосооһоонь шэбхэдээд, нүгөөдэ хоёр хүлөө нюусаар хубаагаа... Сохом хэнэй захиралтаар хэлтэ хубааһыень мэдэнэгүйбди. Зүгөөр тэрэ нюуса хубаари хэхэ гэһэн захиралта «хадаһаа бэшэ, хаяаһаа, холоһоо бэшэ, хормойһоо»—хаяа хадхаад, хорёод метрын газарта байдаг Цакирай аймпотребсоюзтай хамта байратай тэндэхи сельпогой правлени тээһээ гараа бэзэ даа! Тэнгэриһээ тэб гэжэ буугаа бэшэ ха юм даа!..

Дарагдаһан мэдүүлгые дальбараа болголсожо, хүн зоной хүсэлые хангаха болоолта даа, Мархайн аша Тархай.

Ц. Доржиев.

Закамен.

ҺУРАГШАД КОЛХОЗДО ТУҺАЛНА

Хэжэнгын дунда һургуулиинхид Сталинай нэрэмжэтэ колхозые шефтээ абанхай юм. Урда жэлнүүдтэ һурагшад тус колхоздо таряа, үбһэ хуряалга дээрэ ажалладаг байгаа.

Һаяхан 8—9-дэхи классай һурагшад 43 гектар кукуруза гараар тариһан байна. Нүхэн бүхэндэнь шэмэтэ бодосуудые хэжэ, квадратно-гнездовой аргаар һуулгаа. Мүнөө һургуулиин һурагшад һуралсалай жэлые амжалтатайгаар дүүргээд, шефтээ абаһан колхоздоо туһалхаяа гарахаар бэлдэжэ байна.

8—9-дэхи классуудай һурагшадһаа бүридэһэн үйлэдбэриин 3 бригада эмхидхэгдэбэ. Тэдэнэр кукуруза, огородой культурануудай хойноһоо харууһалха юм. Һурагшад зунай үедэ үдэртөө 6 час ажаллаад, бэшэ сагаа ном уншажа, шатар даам болон спортивна наадануудые наадажа амарха байна.

Н. Чимитдоржиев.

Сүүдэй залһаа

Бичурын аймагай Бичурын МТС-эй директор Г. А. Нетёсов ажаллаха үедөө гэмтэхэ ябадалые һэргылхэ талаар заршам эбдэһэн байгаа.

Һаяхан БМАССР-эй Верховно сүүд Г. А. Нетёсовой гэмтэ хэрэг хаража үзөөд, Г. А. Нетёсовые 2 жэлээр сүлөөень условно хаһаха гэһэн арадай сүүдэй шиидхэбэрие баталаа.

Арадайнгаа мүнгэ зөөрие гамнаха

Гүрэнэй мүнгые үрихэ, хулгайлха гээшэ арадта харша гэмтэ хэрэг гэжэ сэгнэгдэдэгынь мэдээжэ. БМАССР-эй Культурын министерствын эмхи зургаануудта гүрэнэй мүнгэ зөөри ехээр хулгайлһан, үриһэн хэдэн ушарнууд элирүүлэгдэзэ.

Зэдын аймгүйсэдкомой культурын таһагай ахалагша бухгалтер Т. П. Садовская, кассир А. Т. Побокова гэгшэд удаан сагай туршада гүрэнэй мүнгэ зөөри хулгайлжа байба. Эдэнэрэй мүнгэ гаргашалһан тухайгаа элдэб янзын худал хуурмаг документнүүдые тааруулан зохёожо, гэмтэ хэрэгэйнгээ мүр сараае нюун далдалжа байһаниинь шалгалтаар элирүүлэгдэжэ һая сүүдэлэгдээ. Тэдэнэр иимэ аргаар 10 мянга гаран түхэриг гүрэнэй хармаанһаа хулгайлһан байба.

Тэрэшэлэн Заиграйн аймгүйсэдкомой культурын таһагай ахалагша бухгалтер А. Ф. Малышева, мүн тэрэ таһагай кассир В. И. Балаганская гэгшэдэй элдэб аргаар нэгэ жэл соо 28 мянган түхэриг хулгайлһаниинь һая хэгдэһэн шалгалтаар элирүүлэгдээ. Тэдэнэр хүдэлмэрилэгшэдэ кассаһаа 150 түхэриг түлэһэн байгаа һаа, түрүүшын нэгэ гэһэн тоое дүрбэ гэһэн тоогоор заһажархёод, 450 түхэриг болгодог, мүн 50 түхэриг түлэһэн аад, тэрэнэй урда тээнь ямар нэгэн томошог тоо нэмэн табижа, хэдэн зуугаад түхэриг мүнгэ үбэршэлдэг байба.

Урдань Заиграйн аймгүйсэдкомой культурын таһагые даагша байһан, мүнөө Баргажанай аймагта хүдэлмэрилдэг Константин Георгиевич Молчанов эдэ хулгайшадай хара хэрэгүүдтэнь туһалжа байһан болоно. Гараа табижа баталан ябуулдаг мүнгэнэй документнүүдые Молчанов шалгадаг зангүй байһан гү, али хулгай боложо байһание мэдэбшье, обёорон хараагүй шэнгеэр үнгэрдэг хүн байгаа. Теэд Малышева Балаганская хоёрой һанаанһаа зохёоһон мүнгэнэй худал олон документнүүдтэ гараа табижа баталһан байха юм. Тэрээнһээ байтагай, Молчанов өөрөө заримдаа ямар нэгэн хуурмаг хэрэг зохёожорхидог байгаа. Жэшээлхэдэ, 1956 оной ноябриин 9-дэ Шэнэ Брянь тосхондо банкет хэхэдэ гаргашалагдаһан гүрэнэй 450 түхэригтэ документ зохёоходоо, Молчанов мүнгөөр эхэ ядалдаһан киномеханигта нэгэн доро тэдхэмжэ үгэһэн хэбэртэйгээр бэшэбэ. Тиихэдэ, «директорэй фондһоо» киномеханик Заиграевта нэгэн доро тэдхэмжэ олгоһон хэбэртэйгээр захиралта гаргаад, Заиграевай гарые гаргашын ордерто Молчанов өөрөө табяа.

Хүтэлбэрилэгшэдэйнгөө, мүн бухгалтериин хүдэлмэрилэгшэдэй элдэб янзын банкет, түрэһэн ойн үдэр гэхэ мэтын үдэрнүүдтэ өөрынгөө бэшэ, харин гүрэнэй мүнгөөр үнгэргэжэ байһыень харахадаа, тэдэнэй мэдэлдэ байһан киномеханигууд, кассирнууд өөһэдынгөө мүнгые кассын мүнгэнһөө илгаруулхаяа болижо, киноһоо ороһон мүнгые дутуу тушаадаг болошоо. Тусгаарлан хэлэбэл, киномеханик Шаманов 1979 түхэриг үрижэрхёод, удаа тээнь тайлбарилхадаа, начальник Молчанов һогтуугаар Горхон ходо ерэхэдээ архи уухаяа мүнгэ эрижэ абадаг һэн гэбэ. Урдань кассир байһан Верхошапко 3605 түхэриг, киномеханик Мойсейкина 1670 түхэриг гэхэ мэтээр мүнгэ үриһэн байна.

Арад зоной, гүрэнэй мүнгэ зөөридэ шунахайралга, хомхойролго Торидо, Бичурада үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Ториин аймгүйсэдкомой культурын таһагай бухгалтер, мүнгэ үрижэ урдань сүүдлэгдэһэн Бальчугова хэдэн мянган түхэриг үбэршэлжэ баяжаад, Ториһоо шадаалһаа түргэнөөр арилхые оролдобо. Энэ аймагта мүнгэ үреэгүй киномеханик гэжэ байхагүй шахуу. Зарим нэгэниинь 500, нүгөөдүүлынь 1000, саашаа болоходоо 2000 түхэриг хүрэтэр мүнгэ үриһэн байна.

Советскэ культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанай хүдэлмэрилэгшын нэрэ хүндые гутаадаг, үнгэрһэн урда сагай хорото үлэгдэлнүүдые баримталдаг хүнүүд манай республикын культура болон искусствын олохон эмхи зургаануудта бии байна. Аймгүйсэдкомуудай культурын таһагуудай, республикын Культурын министерствын хэдэ хэдэн хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд арадай мүнгые арьбалха тухай ама хэлээрээ гоёмсогоор хэлэжэ шададаг байгаашье һаа, арадай мүнгые тоолон сэгнэжэ, мүнөө хүрэтэр шададаггүй байна. Үнөөхи Молчановай орондо культурын таһагые даагшаар шэнээр томилогдоһон нүхэр Бадуев салин хүлһэнһөө мүнгэ авансаар үгэхэ тухай түлбэриин дансада гараа табижа байхадаа «һара соо бүхы дээрээ 300 түхэригэй салин абадаг хүдэлмэрилэгшэдэ хахад һарада 500 түхэриг авансаар үгэхөөр яахадаа бэшэгдээб?» гэжэ өөрынгөө булгалтерһаа асуужа шадахагүй байгаа гээшэ гү? Нэгэ дансада тэрэнэй гараа алдажа табиһан дээрэһээнь, бухгалтер кассир хоёр 1800 түхэриг үбэршэлөө.

Хэрбээ Бадуевай ямар саарһанда гараа табижа байнабиб, хэндэ, юунэй түлөө хэды мүнгэ өөрөө түлэжэ байнабиб гэжэ һонирхоһон байгаа һаа, өөрөө ямаршье шалгагшагүйгөөр хулгайшадые элирүүлжэ, эмхи зургаандаа гурим тогтоожо шадаха байгаа.

Культурын министрын орлогшо байхадаа нүхэр Г. Ф. Баханов библиотекын 42 хүдэлмэрилэгшэдтэ харгын ба сүүдхын мүнгэ гэжэ 4 мянга гаран түхэриг түлэхэ тухай дансада гараа табихадаа, иимэ олон библиотекарьнууд хэзээ, юундэ ерээб гэжэ асуун тодорхойлжо шадахагүй байгаа аал? Өөрынгөө главна бухгалтерһаа энээние асуугаа һаа, мүн библиотекын хүдэлмэри эрхилдэг таһагай хүдэлмэрилэгшэдтэй хөөрэлдөөд мэдэһэн байгаа һаа, тэрэ һарада хэншье ерээгүй, мүнгэ түлэһэнэй хэрэггүй гэжэ нүхэр Баханов элирүүлхэ һэн. Тиибэл нүхэр Баханов мүнгэ түлэхэ тухай захиралта үгөөгүйб, тиимэһээ түлбэриин дансада гараа табихагүйб гэжэ мэдүүлжэ шадаха байгаа.

БМАССР-эй Культурын министерствын аппарадай главна бухгалтер Павел Семенович Ишигилов кассир Анна Терентьевна Болоневатай хамта янза бүриин худал данса хэрэгүүдые зохёожо, һүүлэй хоёр жэл хахадай туршада 30 гаран мянган түхэриг хулгайлаа.

Кяхтын культурно-гэгээрэлэй һургуули дүүргэгшэд республика соогоо хүдэлмэрилхөөр ошоходоо харгын ба туһаламжын мүнгые һургуулиингаа кассаһаа абадаг гуримтай юм. Культурын министерствын главна бухгалтер Ишигилов кассир Болонева хоёрые тэдэнэр нюдэндөөшье хараагүй. Хэды тиимэшье һаань, Ишигилов Болонева хоёр һургуули дүүргэгшэдэй нэрэнүүдые оложо абаад, туһаламжын ба харгын мүнгэ тэдэндэ түлэхэ гэһэн түлбэриин данса зохёогоод, тэдэнэй гарыень нэрэ бүхэн тушаань өөһэдөө табиһан байна. Тэдэнэй гарые элдэбынхеэр табихые хэды оролдобошье һаань, табигдаһан гарнуудынь бултадаа адли болошоо. Теэд 1955, 1956 онуудта иимэ дансануудые нүхэр Бахановай яажа баталжа байһаниинь һонирхолтой юм.

Культурын министерствын главна бухгалтерай хулгайлжа байхада, культурын таһагуудта хулгайн боложо байһаниинь ехэшье гайхалтай бэшэ бэзэ. Ушарынь, министерствын главна бүхгалтер өөрынгөө харьяата эмхи зургаануудые хинаха аргагүй байгаа. 1955 ондо министерствын харьяата эмхи зургануудай оройдоол гурбанай нэгэ. хубида, 1956 ондо—миил дүрбэнэй нэгэ хубида мүнгэнэй шалгалта хэгдээ. Мүнөө жэлдэшье энэ хэрэг һайн бэшэ.

Хожомоо худал хуурмаг болошоһон түлбэриин эдэ дансануудта гараа яажа табижа байһанаа тайлбарилхыень нүхэр Г. Ф. Бахановһаа гуйхада, «Ямаршье тайлбарилта үгэхэгүйб, главна бухгалтер кассиртаяа хамта тайлбарилжа байг лэ» гэжэ ехэ ууртайгаар мэдүүлээ. Нүхэр Баханов зүбөөр харюусана гээшэ гү? Үгы даа, буруу. Тэрэ хадаа тайлбари үгэхэһөө байтагай, гараа табиһанайнгаа түлөө зохихо харюусалга дааха зэргэтэй. Харюусалгаяа мэдэнгүй гараа табижа болохо аал? Мүнгэнэй документнүүдтэ гараа табяа һаа, мүнгэнэй тоо мэдэхэ хэрэгтэй.

«Мүнгэнэй тоое нарин зүбөөр, үнэн сэхээр хэдэг байгыш, гамтай эзэн болыш, бү залхуурыш, бү хулгайлыш, ажалай хатуу шанга журам сахииш» гэжэ манай агуу ехэ вождь В. И. Ленинэй һургадаг байһание мартажа болохогүй.

Кассаһаа мүнгэ үгэлгын хэрэгүүдые хүтэлхэ тухай 1947 оной январиин 15-да СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталһан Дүримэй ёһоор, предприяти болон эмхи зургаанай хүтэлбэрилэгшэ хадаа һара соо нэгэ дахинһаа үсөөн бэшэ кассада гэнтын, онсо шалгалта хэхэ уялгатай. Теэд Культурын министерствын хүтэлбэрилэгшэд һара бүхэнһөө байтагай, жэл тойрон тиимэ шалгалта хэдэггүй.

Республикын Культурын министр өөрынгөө зургаанда гурим тогтоожо, мэхэшэ хулгайлагшадые байлгахаяа болижо, зарим хүнүүдэй ухаан мэдэрэлдэ байдаг эд зөөридэ шунахайралгын үлэгдэлтэй тэмсэл ябуулжа, арадай мүнгэ гамнаха асуудалда анхаралаа табидаг болохо бэзэ гэжэ найдая.

И. ТЫЖЕБРОВ,
БМАССР-тэ байдаг РСФСР-эй финансын министерствын ахалагша шалгагша.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32. зам. редактора—32-74. отв. секретаря— 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности —34-05, местной информации и писем —24-74, корректорская — 32 67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00451. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 3258.